

SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER

På de følgende sider er gengivet skriftlige indlæg fra medlemmer af Det Økonomiske Råd. Følgende medlemmer har ønsket at give skriftlige bidrag:

Økonomi- og Indenrigsministeriet
Finansministeriet
Kommunale organisationer
Danmarks Nationalbank
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Byggeri
Landsorganisationen i Danmark
Dansk Metal
Akademikerne
Dansk Industri
Håndværksrådet
Landbrug & Fødevarer
Dansk Erhverv
Finansrådet
FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Særlig sagkyndig Torben M. Andersen
Særlig sagkyndig Nina Smith

Økonomi- og Indenrigsministeriet

Økonomi- og Indenrigsministeriet deler formandskabets vurdering af konjunkturudsigterne for dansk økonomi for de kommende år. Beskæftigelsen stiger, og store dele af erhvervslivet er nu i vækst. Væksten ventes gradvist at vende tiltage i år og næste år. Det sker samtidig med at den internationale økonomi styrkes. Mange af Danmarks vigtigste samhandelspartnere er allerede inde i et egentligt opsving. Denne vurdering er i brede træk sammenfaldende med Økonomisk Redegørelse, maj 2014.

Et centralt budskab i forårsrapporten er, at den planlagte finanspolitik er afstemt med konjunktursituationen. I takt med at den økonomiske fremgang tager fart, vil der være behov for gradvist at trække den lempelige finanspolitik tilbage. Økonomi- og Indenrigsministeriet deler denne vurdering. Tilrettelæggelsen af finanspolitikken skal også ses i lyset af et begrænset manøvrerum med en meget lille margin til budgetlovens underskudsgrænse i 2015. Formandskabet venter – på linje med vurderingen i Økonomisk Redegørelse – at Danmark vil kunne komme ud af EU-henstillingen i år.

Rapporten gennemgår aspekter af en mulig dansk deltagelse i den europæiske bankunion, og anbefaler at Danmark bør vente med beslutningen om deltagelse. Regeringen støtter etableringen af det styrkede banksamarbejde i EU, og Danmark har med-virket aktivt og konstruktivt i forhandlingerne. Regeringen vil tage stilling til eventuel dansk deltagelse ud fra en samlet vurdering af konsekvenserne, og har igangsat et analysearbejde, som ventes afsluttet inden årets udgang. I beskrivelsen af den Europæiske bankunion kunne man i højere grad have gennemgået fordele og ulemper der er forbundet med bankunionen, hvad enten Danmark deltager eller står uden for. Man kunne blandt andet have nævnt det forsikringsprincip, som ligger bag deltagelse. Endvidere kunne man også have fremhævet hensynet til at bryde den negative spiral mellem svage banker og svage statsfinanser, som kan medvirke til finansiell og økonomisk stabilitet, hvilket vil være en fordel for Danmark, uanset om Danmark deltager.

Formandskabet bemærker, at afviklingsfondens kapacitet er begrænset. I den forbindelse kan det bemærkes, at sandsynligheden for finansielle kriser alt andet lige er mindre end før, eftersom kapitalkravsreglerne og finansiell regulering er strammet op. Dertil kommer, at omkostningerne i højere grad end før falder på ejerne og kreditorerne gennem bail-in. Desuden vil en fælles fond være større end de enkelte nationale fonde. Medmindre der er tale om en krise i alle eller næsten alle deltagerlande samtidig, vil dette derfor indebære adgang til flere midler til krisehåndteringen, end hvis der kun var adgang til nationale fonde i de berørte lande.

I kapitlet fremstår det som om banker, der dumper ECB's sundhedstjek, kan modtage direkte rekapitalisering fra ESM. Det er imidlertid Økonomi- og Indenrigsministeriets læsning af reglerne, at der kun vil være adgang til lån fra ESM til det pågældende medlemsland, mens direkte rekapitaliseringer af instituttet først er mulig efter aktivering af SSM.

Rapporten behandler ungdomsuddannelserne i det afsluttende kapitel. Det er meget nyttigt, at formandskabet i kølvandet på folkeskolereformen og erhvervsuddannelses-reformen præsenterer analyser af ungdomsuddannelserne. Økonomi- og Indenrigsministeriet noterer sig, at formandskabet finder, at reformerne trækker i den rigtige retning, samt at formandskabet i øvrigt ikke finder grundlag for at indføre et skærpet karakterkrav på de gymnasiale uddannelser, i forhold til det besluttede karakterkrav på 02 for erhvervsuddannelserne.

Økonomi- og Indenrigsministeriet deler vurderingen af, at praktik er helt centralt på erhvervsuddannelser. Det er derfor nyttigt, at formandskabet analyserer udfordringer i forbindelse med praktikpladser. En af de store udfordringer på praktikpladsområdet er at håndtere udsving i udbuddet som følge af konjunkturerne. Økonomi- og Indenrigsministeriet har noteret sig, at formandskabet peger på tilskud som instrument frem for sociale klausuler, hvis man ønsker at øge udbuddet af praktikpladser.

Analyserne indikerer desuden, at skolepraktik kan være et godt supplement til ordinær praktik. Personer med en erhvervsuddannelse, der har gennemført (dele af) uddannelsen i skolepraktik, har for mange uddannelsesretningers vedkommende ikke lavere erhvervsindkomst eller beskæftigelsesgrad end personer, der har været i ordinær praktik under deres uddannelse.

Et område som De Økonomiske Råd kunne analysere nærmere er kvalitet og relevans i ungdomsuddannelserne, hvor der er mest behov for ny viden. Der er eksempelvis ikke tilstrækkelig viden om, hvordan det øgede optag på de gymnasiale uddannelser har påvirket kvaliteten for forskellige elevgrupper, herunder elever med fagligt stærke forudsætninger. Et andet centralt tema som det vil være nyttigt at se på er relevansen af forskellige fagkombinationer, herunder årsager til den øgede brug af gymnasiale suppleringskurser.

Finansministeriet

Der er udsigt til gradvist tiltagende vækst og stigende beskæftigelse i dansk økonomi, og Det Økonomiske Råds (DØRs) konkrete vurderinger heraf er stort set sammenfaldende med vurderingen i *Økonomisk Redegørelse, maj 2014*.

Finanspolitik i 2014 og 2015

I de senere rapporter har DØR anbefalet finanspolitiske lempelser, men i den aktuelle rapport vurderer DØR, at den planlagte finanspolitik for 2015 er passende og hensigtsmæssig i lyset af vækstudsigterne og underskuddet på de offentlige finanser. DØR vurderer, at finanspolitikken vil yde et vækstbidrag på $\frac{1}{4}$ pct. i 2014, og at ændringen i finanspolitikken fra 2014 til 2015 vil være svagt vækstdæmpende i 2015. Finansministeriet noterer i den forbindelse, at niveauet for den planlagte finanspolitik for 2015 fortsat er lempeligt i forhold til den udgiftspolitik, som holdbart kan finansieres uden skattestigninger fremadrettet.

Fremskrivning af den økonomiske udvikling

DØRs forudsætter en positiv makroøkonomisk udvikling frem mod 2020 med en fremgang i vækst og beskæftigelse, der kan måle sig med de kraftige opsving i 90'erne og fra 2004 til 2008, dog uden at dette fører til overophedning i DØRs forløb til 2020. Denne økonomiske udvikling forudsætter blandt andet en ret høj vækst i privatforbruget, som må forudsætte en fornyet stigning i husholdningernes gældskvot, som indtræffer sideløbende med, at renterne og rentebyrden stiger.

DØRs vurdering af den offentlige saldo i 2020 er mere positiv end i *Danmarks Konvergensprogram 2014 (KP14)*. Finansministeriet vurderer, at denne forskel stort set udelukkende kan henføres til et mere positivt forløb i beskæftigelse og privatforbrug end i KP14. DØR påpeger selv, at der kan være usikkerhed om de anslåede output- og beskæftigelsesgab i udgangspunktet, og at dette bør være et opmærksomhedspunkt fremadrettet.

På trods af overskuddet på saldoen i 2020 er finanspolitikken i DØRs fremskrivning ikke strammere end nødvendigt, idet forløbet indebærer, at finanspolitikken vil være omtrent holdbar, jf. nedenfor. Dette svarer overordnet til Finansministeriets vurdering, men den økonomiske politik bag de to fremskrivninger er forskellig.

I den forbindelse er det Finansministeriets opfattelse, at DØRs opgave med at vurdere om den planlagte finanspolitik er i overensstemmelse med de finanspolitiske mål under budgetloven, indebærer, at DØRs bør lægge den planlagte finanspolitik til 2020 til grund for deres vurderinger, herunder 2020- planens prioritering af en realvækst i det offentlige forbrug på ca. 0,6 pct. om året. Endvidere bør ikke-besluttede prioriteringer efter 2020 ikke indgå i DØRs vurderinger under budgetloven. Endelig opfordres DØR i forbindelse med fremskrivningen til at vurdere stigningen i energieffektiviteten og den heraf følgende udhuling af provenuet for energifgifter.

Strukturelt saldomål og størrelsen af output- og beskæftigelsesgab

DØRs prognose indebærer et strukturelt underskud på 0,1 pct. af BNP i 2015, når DØRs skøn for de offentlige finanser og konjunkturgabet i dansk økonomi indsættes i Finansministeriets beregningsmetode for strukturel saldo. Finansministeriet vurderer til sammenligning, at det strukturelle underskud er på 0,4 pct. af BNP og derfor tæt på grænsen i budgetloven. Til denne forskel bemærkes:

- For det *første*, at forskellen mellem de to vurderinger af den strukturelle saldo kan henføres til, at DØRs skønner, at der er et større konjunkturgab i dansk økonomi end Finansministeriet. I modsætning hertil er det Nationalbankens vurdering, at konjunkturgabet er mindre end vurderet af Finansministeriet. Finansministeriets skøn ligger også ca. midt imellem de internationale skøn fra EU og OECD.
- For det *andet*, at DØRs metoder generelt giver mere svingende skøn for konjunkturgabet i dansk økonomi end Finansministeriets. Derfor skal der være større afstand mellem Stabilitets- og Vækstpagtens grænse for den faktiske saldo på 3 pct. af BNP og den relevante grænse for den strukturelle saldo. Efter Finansministeriets beregninger skulle der med DØRs konjunkturgab planlægges efter en strukturel saldo på maksimalt $-\frac{1}{4}$ pct. af BNP efter EU's regler for det såkaldte Medium Term Objective (MTO) for at holde tilstrækkelig lav risiko for at overskride 3 pct. grænsen for det faktiske underskud i normale konjunkturtilbageslag. Der er således reelt mindre plads til lempelser end den umiddelbare beregning af den strukturelle saldo giver indtryk af.
- For det *tredje*, har DØRs også en egen metode til opgørelse af den strukturelle saldo, som peger på et underskud på -0,6 pct. af BNP i 2015. DØRs to opgørelser ligger således på hver sin side af Finansministeriets skøn, der ligger til grund for udformningen af finanspolitikken for 2015.

Fastsættelse af udgiftslofter

På baggrund af det mellemfristede forløb i forårsrapporten vurderer DØR, at de budgetterede loftbelagte udgifter holder sig inden for de fastsatte udgiftslofter. Dette gør sig også gældende i fremskrivningen i *Danmarks Konvergensprogram 2014*.

DØR vurderer i forlængelse heraf, at der ikke vil være plads til at udnytte lofterne fuldt ud inden for budgetlovens grænse for det strukturelle underskud på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP.

Med budgetloven udgøres rammerne for finanspolitikken på kortere sigt både af underskudsgrensene for den strukturelle saldo på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP, for den faktiske saldo på 3 pct. af BNP og af de 4-årige udgiftslofter for stat, kommuner og regioner. I praksis vil det kun være en af de tre restriktioner, som er bindende på et givet

tidspunkt. I den nuværende situation – hvor de offentlige indtægter skønnes strukturelt lavere end ved fastsættelsen af udgiftslofterne – er det underskudsgrænsen for den strukturelle saldo, der udgør en reel binding for den aktuelle finanspolitik.

DØR anbefaler i rapporten, at det i forbindelse med fastlæggelsen af udgiftslofterne for 2018 i august bør sikres, at lofterne kan udnyttes fuldt ud (dvs. at de fastlægges, så lofterne bliver den bindende restriktion). Anbefalingen må forstås sådan, at der i forbindelse med loftfastsættelsen for 2018 skal være en relativt stor sikkerhedsmargin til budgetlovens underskudsgrænse for at sikre, at lofterne – i tilfælde af en efterfølgende svagere udvikling i de offentlige indtægter end ventet – vil kunne udnyttes fuldt ud.

Loftfastsættelsen for 2018 vil afspejle det mellemfristede forløb – der udarbejdes i forbindelse med finanslovsforslaget i august – hvor det sikres, at den strukturelle saldo konvergerer mod balance i 2020. Samtidig vil fortsat indgå en vis udsvingsbuffer i loftfastsættelsen for (lovbundne) statslige indkomstoverførsler.

I DØRs fremskrivning skønnes udgifterne under det statslige delloft for indkomstoverførsler at ligge ca. 5-10 mia. kr. under det fastsatte udgiftsloft i 2014-17. De skønnede udgifter til indkomstoverførsler er lavere i DØRs fremskrivning end i *Danmarks Konvergensprogram 2014*, blandt andet fordi udviklingen på arbejdsmarkedet er mere positiv i DØRs forløb. I forhold til KP14 er der efter FMs beregninger plads til, at udgifterne i 2016 og 2017 kan svare til loftet (korrigeret for sygedagpengereform) uden at grænsen for den strukturelle saldo på 0,5 pct. af BNP overskrides.

Holdbarhed og generationer

Den finanspolitiske holdbarhedsindikator er i DØR-rapporten opgjort til -0,1 pct. af BNP og i betragtning af de usikkerheder, der er forbundet med beregninger af denne type, vurderer DØRs, at man ikke bør lægge vægt på forskelle i denne størrelsesorden. DØRs finder derfor, at Danmarks finanspolitik fortsat grundlæggende er holdbar.

Det påpeges, at Danmark kan komme i problemer med grænsen for det strukturelle offentlige underskud på ½ pct. af BNP i perioden efter 2025, af DØRs kaldet ”hængekøjeårene”.

DØR mener, at det ikke nødvendigvis er et ”fagøkonomisk problem” at have et underskud på den strukturelle saldo på mere end ½ pct. af BNP. Således kan det i hængekøjeårene være optimalt med strukturelle underskud, der bryder budgetlovens krav, så længe finanspolitikken er holdbar. Det begrundes bl.a. i, at den offentlige

gæld efter DØRs opfattelse er relativt beskeden, hvilket reducerer risikoen for rentestigninger. Hermed ses hængekøjen først og fremmest som et juridisk problem.

Det er Finansministeriets opfattelse, at DØRs vurdering på dette punkt er uforsigtig i forhold til de risici, der i praksis kan være ift. finansmarkederne.

For det første hviler holdbarheden og genopretningen af den offentlige saldo i frem-skrivningerne efter 2050 blandt andet på den helt centrale forudsætning, at Folketin-get hvert 5. år resten af århundredet øger pensionsalderen til et gradvist højt niveau. Hertil forudsættes, at ledigheden i gennemsnit over årene holdes nede på 3½ pct., og at realvæksten i det offentlige forbrug vil være lavere end i de seneste årtier op til finanskrisen. Hvis Danmark ikke overholdt Finanspagten og budgetloven, men i stedet førte en finanspolitik med betydelige underskud og tiltagende gæld, ville det ikke uden videre kunne tages for givet, at finansmarkederne nødvendigvis vil anlægge samme syn på den fremtidige budgetdisciplin, som kræves for at opfylde de forudsætninger, der lægges til grund for DØRs holdbarhedsvurdering.

For det andet bemærkes, at DØRs vurdering af rentestigninger ikke fanger risikoen for en selvforstærkende negativ spiral i dårlige tider, hvor større underskud kan give højere renter, som svækker aktiviteten og finanserne yderligere, hvilket igen kan føre til endnu højere renter osv.

Udgangspunktet for den mellemfristede planlægning af finanspolitikken er (natur-ligvis), at Danmark lever op til de internationale forpligtelser i forhold til Finans-pagten, og at budgetloven overholdes. Formålet med den finanspolitiske planlæg-ning er netop at kunne fortage justeringer i god tid. Med rettidig planlægning vurde-res den nødvendige justering for at kunne holde sig inden for budgetlovens grænser at være begrænset, jf. *Finansredegørelse 2014*.

DØR peger på to tiltag, der har karakter af ”tekniske fix” til at imødegå hængekøjen. For det **første** kunne den danske regering arbejde for, at afkastet af udskudt skat af pensionsformue kunne medregnes i den offentlige saldo under EU-reglerne. Da den således beregnede skat ikke efterfølgende kan indgå i den strukturelle saldo, skal der for hvert enkelt persons pensionsopsparing beregnes, hvor stor en del, der tidligere er indgået i opgørelsen og derfor skal modregnes i den faktiske skattebetaling, når pensionen udbetales og beskattes. I realiteten er det således en beregningsmæssig fremrykning af en del af skatten uden, at den rent faktisk bliver fremrykket. Det forekommer helt usandsynligt, at EU skulle vedtage en sådan regel. Alene det admi-nistrative problem med at opgøre strukturelle saldo med korrektion for den bereg-ningstekniske fremrykkede skat forekommer tilstrækkeligt til at udelukke en sådan løsning. Det vil desuden være vanskeligt at argumentere for at netop en beskatning af forrentningen af dette implicitte aktiv kan indgå i den strukturelle saldo, mens skat af (forrentningen af) andre implicitte aktiver og passiver ikke kan.

For det **andet** foreslås det at indføre en reel fremrykning af beskatningen af pensionsopsparing. Konkret foreslås ændring af beskatningen af ratepension, så der betales skat på indbetalingstidspunktet (mens udbetalinger er skattefrie), dog først fra 2025, hvis der ikke er fundet andre løsninger inden.

Hertil bemærkes, at beskatning af pensionsindbetalinger er forbundet med en række vanskeligheder. For det første er der i modsætning til omlægningen fra kapitalpension til alderspension et samspil med modregningen i sociale pensioner. Endvidere er fradragsværdien af indbetalinger i dag afhængig af, om man betaler topskat. Der kan således være en række fordelings- og incitamentsmæssige problemstillinger ved forslaget. For det andet har det eksisterende system helt principielt den fordel, at skatteindtægterne fra pension er høje, når der er store ældreårgange og dermed høje ældreudgifter. Ved beskatning på indbetalingstidspunktet vil skatteindtægterne derimod være størst, når der er store generationer på arbejdsmarkedet i forhold til ældreårgangene. Hertil kommer, at der vil være behov for en lang overgangsperiode, hvor den samme person vil have pensionsopsparing med skattepligtige henholdsvis skattefrie udbetalinger. Derudover peger bl.a. erfaringerne med alderspension på, at ophævelse af skattefradrag ved indbetaling evt. kan føre til væsentligt reduceret pensionsopsparing. Endelig kan de betydelige ekstraprovenuer der opstår på kort sigt ved omlægning til beskatning på indbetalingstidspunktet føre til svækket disciplin og lempelser af finanspolitikken i øvrigt, hvilket DØR også gør opmærksom på.

Ungdomsuddannelserne

Kapitel III i DØRS forårsrapport omhandler ungdomsuddannelserne i Danmark. Kapitlet indeholder en generel beskrivelse af organiseringen af ungdomsuddannelserne samt en række analyser af frafald og det økonomiske afkast på tværs af ungdomsuddannelserne.

DØR vurderer, at det samlede frafald på erhvervsuddannelserne uden adfærdsændringer vil reduceres med 3 pct.point, hvis personer med en karakter under 02 bliver udelukket. Indførelsen af karakterkravet i EUD-reformen vurderes generelt positivt, idet DØR lægger vægt på, både at folkeskoleelevers motivation øges, og at det vil blive mere attraktivt at tage en erhvervsuddannelse, hvilket vil øge det faglige niveau og mindske frafaldet.

DØR vurderer, at det er hensigtsmæssigt at indføre et tilsvarende eller eventuelt skærpet karakterkrav på de gymnasiale uddannelser, som ligeledes bør suppleres med muligheden for optag gennem optagelsesprøve og samtale.

DØR vurderer, at skolepraktik er et effektivt supplement til ordinær praktik. Der er således ikke nævneværdig forskel på erhvervsindkomsten for elever, der har været i skolepraktik og elever, der har været i ordinær praktik. Omkostningerne ved skole-

praktik er dog relativt høje, da staten afholder udgifter til skolepraktik i modsætning til ordinær praktik, hvor omkostningerne afholdes af virksomhederne. Ordningen bør derfor så vidt muligt begrænses til situationer med mangel på ordinære praktikpladser.

Kommunale organisationer

Vismændene sætter sig mellem to stole

Det er glædeligt, at der kan spores forår i dansk økonomi efter flere år, hvor dansk økonomi har trådt vande.

Trods de positive tegn på fremgang er det vigtigt, at fastholde fokus på reformer og en stabil økonomisk politik, der kan forbedre de offentlige finanser på den lange bane 2040.

Vismændene sætter sig mellem to stole når de udtaler, at det er vigtigt at fastholde en stram økonomisk politik, og samtidig problematiserer de seneste års mindreforbrug i den offentlige sektor.

Vismændene finder det er vigtigt, at de aftalte udgifter afholdes og, at de ikke bliver højere end planlagt. På den baggrund vurderer vismændene, at der er behov for større koordinering af de offentlige udgifter samtidig med, at den disciplinerende effekt af sanktionsordningen fastholdes.

I forhold til mindreforbruget i den kommunale sektor, så er der gode forklaringer på dette. I forhold kommunernes seneste regnskab 2013, hvor serviceudgifterne ligger 4,9 mia. kr. under budget 2013, så har mindreforbruget tre hovedforklaringer, nemlig omvekslingsaftalen, hvor 2 mia. kr. service veksles til 2 mia. kr. anlæg, lærerkonflikten i foråret 2013 samt ubrugte sikkerhedsreserver i budgettet.

Generelt kan mindreforbruget forklares ved sanktionsregimets ét-årige fokus og budgetlovens udgiftslofter, som har indbygget mekanismer, som leder frem til mikrolofter og reserveopbygning, som bevirker et samlet underforbrug.

Disse uhensigtsmæssigheder ved udgiftslofterne har vismændene også peget på i efterårsrapporten 2013.

Tendensen er dog, at kommunerne under ét rammer tættere og tættere på budgettet, så på den baggrund vurderer KL ikke, at der er behov for yderligere koordinering. Tværtimod vil KL foreslå, ligesom vismændene i efterårsrapporten 2013, at udgifts-

styringen justeres, således at der skabes større fleksibilitet for kommunerne indenfor de 4-årige udgiftslofter.

Danmarks Nationalbank

Nationalbanken deler overordnet formandskabets vurdering af konjunkturodsigterne. Der er forudsætninger til stede for fremgang i den indenlandske efterspørgsel i kraft af indkomstfremgang, høj og stigende formue samt historisk lave renter. Væksten kan forventes at ligge over potentialet med en indsnævring af produktionsgabets til følge.

Formandsskabet vurderer, at produktionsgabets er minus 4 pct. af BNP i 2013-14 og beskæftigelsesgabets 90.000 personer. Det forekommer optimistisk, og formandsskabet afviser da heller ikke, at de strukturelle niveauer kan være overvurderede. Et så stort gab forudsætter, at konjunkturerne i sig selv har en kraftig effekt på arbejdsstyrken, og at folk med de rigtige kvalifikationer findes i rigelige mængder også uden for den aktuelle arbejdsstyrke. Det er ikke indtrykket, at arbejdsstyrken indtil nu har reageret kraftigere på fremgang i beskæftigelsen end normalt. Tallene viser, at ledigheden er på vej ned inden for mange brancher på det private arbejdsmarked, og nogle virksomheder har begyndende problemer med at besætte ledige stillinger. Formandsskabet skønner en stigning i den strukturelle beskæftigelse på 110.000 frem mod 2020 som følge af reformer, først og fremmest tilbagetrækningsreformen fra 2011. Denne del af antagelserne bag beskæftigelsesudviklingen i de kommende år har Nationalbanken ikke grundlag for at betvivle.

Formandsskabet vurderer, at finanspolitikken, med en lempelse i år og en stramning i 2015, er passende for konjunktursituationen. Hverken budgetbegrænsningerne eller konjunkturodsigterne tilsiger nogen plads til lempelse af finanspolitikken.

Der er behov for skærpet overvågning af udviklingen på bolig- og arbejdsmarkedet. Renten er tæt på nul, og boligmarkedet rummer fortsat selvforstærkende mekanismer. Det havde været ønskeligt med flere analyser af de mulige konsekvenser heraf, herunder hvis der indtræffer en længere periode med meget lavt renteniveau, og hvor dansk økonomi både har afsat i en markant lavere ledighed og kan vende hurtigere og kraftigere end gennemsnittet af euroområdet.

Formandsskabet diskuterer fordele og ulemper ved en eventuel dansk deltagelse i bankunionen.

Bankunionen er et vigtigt skridt i styrkelsen af det indre marked for finansielle tjenesteydelser, som har vist sig påkrævet i lyset af den finansielle krise og den

efterfølgende statsgældskrise. En fælles tilsynsstandard og en fælles tilsyns- og afviklingspraksis for kreditinstitutter i alle deltagende lande vil sikre ensartet anvendelse af EU-reglerne om kapitalkrav og krisehåndtering, og dermed modvirke fragmentering af det indre marked. Endvidere vil bankunionen understøtte finansiell stabilitet både i euroområdet og i EU som helhed, særligt ved at sikre, at koblingen mellem kreditinstitutter og offentlige finanser bliver svækket.

Det er rigtigt, at den udløsende faktor for beslutningerne om fælles tilsyn og afvikling har været de særskilt hårde kriser - herunder for statsgæld - i en række specifikke eurolande, og at nogle af bankunionens elementer har særlig interesse for landene med fælles valuta. Der er risiko for, at dette kommer til at overskygge, at beslutningerne adresserer mere langvarige og dybtliggende problemer i hele det europæiske finansielle system med uensartet tilsynskvalitet, konkurrenceforvridning over grænserne og et meget stort "Too big to fail" problem. Disse centrale spørgsmål har ikke med den fælles valuta at gøre, men vedrører det indre marked og finansiell stabilitet.

Det fælles tilsyn vil betyde flere og også eksterne øjne på de større institutter, hvilket også reducerer risikoen for, at nationale tilsyn sammen med deres banker udvikler en gruppetænkning med for lidt øje for mulige problemer. ECB's nye tilsynsstandard må forventes at blive opfattet som et kvalitetsstempel, et benchmark, som også ikke-deltagende EU-landes tilsyn vil blive holdt op imod. Harmoniseringen af standarder og praksis for de deltagende lande kan betyde udfasning af nogle eksisterende, også ønskelige, nationale standarder. Omvendt er muligheden for at få tilpasset ECB's tilsynspraksis til danske forhold og erfaringer, fx vedrørende det danske realkreditsystem, større ved deltagelse i bankunionen.

Den fælles afviklingsmekanisme styrker implementeringen af de to fundamentale elementer i krisehåndteringsdirektivet, der gælder for alle EU-lande; for det første at minimere den forvridende konkurrence på tværs af lande på faktisk eller forventet statsstøtte til svage banker og for det andet adressering af "Too big to fail" problemet. Disse tilsigtede virkninger af direktivet sikres bedre med en fælles afviklingsmyndighed. Det gælder ikke mindst princippet om gennemførelse af nedskrivning og/eller konvertering af kapitalinstrumenter til egentlig kernekapital svarende til mindst 8 pct. (som typisk svarer til 25-30 pct. af de risikovægtede aktiver) af et nødlidende instituts samlede passiver, før der kan ske anvendelse af midler fra afviklingsfonden eller andre statslige midler. Anvendelse af disse såkaldte "bail-in" regler på centralt niveau er helt afgørende for at sikre en konsekvent brug på tværs af institutter og lande og dermed også, at investorerne, og bankerne selv, kan disponere efter, at direktivets regler vil blive implementeret i praksis. Derved reduceres også risikoen for overraskelser, der kan være skadelige for den finansielle stabilitet.

Afviklingsfonden indeholder et vigtigt forsikringselement i forhold til meget store negative finansielle begivenheder, idet træk på fonden – med anvendelse af bail-in reglerne efter hensigten – må forventes at være begrænset til særlige tilfælde.

Dansk Arbejdsgiverforening

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Formandskabet skitserer nogle lysere år forude med vækst og mange flere i arbejde, uden at det for alvor ses på lønstigningerne i prognosen. Dansk Arbejdsgiverforening (DA) mener imidlertid, at der er risiko for, at mangel på arbejdskraft alt for hurtigt vil bremse et opsving.

På den korte bane vil et langt mere effektivt beskæftigelsessystem og bedre muligheder for at tiltrække kvalificeret udenlandsk arbejdskraft kunne understøtte vækst og beskæftigelse.

Desværre har regeringen i deres beskæftigelsesudspil valgt at satse på de forkerte ting. Eksempelvis er forslaget om to års uddannelse til ledige skadeligt, fordi det trækker arbejdskraft ud af arbejdsmarkedet, og fordi uddannelse ikke er en garanti for job, hvilket Formandskabet også fremhæver.

En anden fejl er, at a-kasserne i regeringens udspil skal overtage nogle af jobcentrenes opgaver. Når jobcentrene har fået opgaven med at få ledige i beskæftigelse, skal de have den fuldt ud. Det nytter ikke at dele opgaven op. Det gør det umuligt for jobcentrene at løse deres opgaver hensigtsmæssigt og effektivt, og skaber afstand til virksomhederne.

Regeringens arbejde er også langt fra færdigt med kontanthjælpsreformen. Her er der fortsat meget mere at gøre i forhold til incitament og rådighed. Formandskabet illustrerer, at den nye reform tilsyneladende har den effekt, at unge kontanthjælpsmodtagere i stigende grad bliver sat uden for arbejdsmarkedet, fordi de klassificeres som ikke arbejdsmarkedsparete. Det er uhensigtsmæssigt.

Finanspolitisk holdbarhed og generationsfordeling

DA kvitterer for Formandskabets grundige og relevante analyser af den finanspolitiske hængeskøjle. DA finder det imidlertid bekymrende, at meldingen er ”alt ok” og Formandskabets tidligere bekymringer om troværdighed om dansk økonomi synes pist væk, når beregningerne samtidig viser flere årtier, hvor budgetunderskuddene kronisk er større, end budgetloven tillader. Det er ikke bare et juridisk og politisk problem, sådan som Formandskabet fremstiller det.

DA må advare om forslaget om at fremrykke beskatning af pension af præcis de årsager, som Formandskabet nævner.

DA ser fortsat et langsigtet reformbehov, ikke blot for at kunne opfylde budgetloven, men også for at sikre fortsat vækst og velstand i dansk økonomi.

Siden 2009 er der gennemført otte såkaldte "reformer", men de fleste af dem er småjusteringer i forhold til vækst og velstand. Tilbagetrækningsaftalen bidrager isoleret set med mere end 80 pct. af den samlede effekt på arbejdsstyrken fra disse såkaldte reformer.

Når reform af beskæftigelsessystemet fylder så meget politisk i øjeblikket, er det en konsekvens af, at der ikke er lavet tilstrækkelige reformer af forsørgelsesordningerne. Der er for mange, der ikke har tilskyndelse nok til at arbejde og gøre en ekstra indsats. Der skal gøres langt mere på førtidspensionsområdet, kontanthjælp osv.

Ungdomsuddannelser

Ungdomsuddannelserne udgør en væsentlig del af fundamentet for et konkurrence-dygtigt erhvervsliv, der kan klare sig internationalt. Det er helt afgørende, at kvaliteten i uddannelserne er høj, og at de unges valg af uddannelse matcher egne evner og motivation såvel som arbejdsmarkedets behov.

Som Formandskabet skitserer, har særligt erhvervsuddannelserne de senere år udviklet sig i en skæv retning. De kæmper med et dårligt ry, de tiltrækker de bogligt svageste elever, og der er et højt frafald.

DA mener, at den nyligt indgåede aftale om ændring af erhvervsuddannelserne bliver det sceneskift, der er behov for. I aftalen ligger bl.a., at det fremover kræver klare forudsætninger at gå i gang med en erhvervsuddannelse.

Det bliver nu tydeligt for elever og forældre samt vejledere på folkeskoler, at erhvervsuddannelserne er både krævende og udfordrende uddannelser. Samtidig vil et kvalitetsløft og flere dygtige og motiverede elever gøre det mere attraktivt for virksomhederne at tilbyde flere praktikpladser.

Men som Formandskabet også konkluderer, kan muligheden for skolepraktik være et vigtigt supplement til ordinære praktikpladser i virksomheder – særligt i perioder med konjunkturaftatning.

DA lægger i den forbindelse vægt på Formandskabets resultater om, at der generelt ikke er forskel i udbyttet af en erhvervsuddannelse, uanset om uddannelsen gennem-

føres i skolepraktik eller i en virksomhed. Det betyder, at vi med uddannelsesgarantien er på rette vej.

Endelig er DA enig med Formandskabet i, at sociale klausuler ikke er en farbar vej, når det gælder oprettelse af flere praktikpladser. Det medfører forvriddning og er alt for dyrt for samfundet.

Dansk Byggeri

Kapitel 1: Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Dansk Byggeri mener, at vismændene er meget optimistiske i deres vurderinger af investeringerne i form af nybyggeri og hovedreparationer af både boliger og erhvervsbygninger. For antallet af boliger, der er til salg, er meget større end efterspørgslen - på nær i Hovedstaden - og det lægger en stor dæmper på incitamenterne til at bygge nyt. Selv om antallet af påbegyndte boliger stiger til 10.500 i år, er det stadig på et meget lavt niveau. For det er mindre end halvdelen af behovet for erstatningsbyggeriet, når man betragter boligbestanden.

Investeringerne i privat erhvervsbyggeri er på et historisk bundniveau. Det skal ses i sammenhæng med lavkonjunktoren og de mange tomme bygninger. Etagearealet af de ledige erhvervslokaler i byerne svarer til knap 7 års produktion! - I foråret 2014 er der således 7,1 mio. ledige m², og Dansk Byggeri skønner, at det påbegyndte erhvervsbyggeri i byerne vil blive på 1,05 mio. m² i år.

Selv om det ikke er alle ledige lokaler, der er af tidssvarende kvalitet og derfor venter på at blive renoveret eller revet ned, mener vi, at bestanden af ledige lokaler skal reduceres til et mere normalt niveau, før vi kan forvente fremgang i erhvervenes byggeinvesteringer.

Efter vores opfattelse virker det lidt vel optimistisk, at vismændene som snit for 2017-2020 regner med en årlig vækst i den private beskæftigelse på 30.000 personer. For et halvt år siden var det 26.000. Det er vanskeligt at se, hvad der er sket siden den forrige prognose, og som kan retfærdiggøre denne ekstra stigning.

Dansk Byggeri tror ikke på en ketchup-effekt i det private forbrug, da krisens ændrede opsparings- og forbrugsadfærd er for markant. Stigningen i betalingsaktiviteten i de første fire måneder i år er ikke signifikant og følger fx den strukturelle trend i øget anvendelse af betalingskort.

Vi bemærker, at kreditklemmen ikke er overstået endnu. Den samlede kreditgivning til erhverv er faldet fra 133 % af BNP i 2010, der jo også var et kriseår, til 121 % af BNP i 2013.

Vi hæfter os ved, at et eventuelt bortfald af BoligJobordningen vil reducere BNP-væksten med ca. 0,25 procentpoint i 2015. Selv om der er nuanceforskelle i bedømmelsen af virkningerne i forhold til såvel omsætningen og beskæftigelsen såvel som dødvægtstabet, så er det også værd at understrege, at BoligJobordningen forbedrer produktiviteten takket være mindre gør-det-selv arbejde, og at ordningen også sikrer en mere opdateret bygningsmasse end ellers.

Dansk Byggeri er enig i, at regeringens udspil til en ny vækstpakke ikke er særlig konkret, og at udspillet rummer hensigtserklæringer og mål uden midler. Vi vurderer, at der er meget lidt jobskabelse her og nu, og vi ønsker derfor, at pakken bliver mere ambitiøs, bl.a. ved at indeholde en fortsættelse af BoligJobordningen.

Dansk Byggeri deler vismændenes bekymring om, at mange år med meget lave erhvervsinvesteringer vil mindske kapitalapparatet og dermed også vil mindske den potentielle vækst i produktiviteten. Men det er ikke alene en fremadrettet bekymring. Fra 2008 til 2013 var den gennemsnitlige årlige vækst i nettobeholdningen af erhvervsbygninger 0,0 % opgjort i faste priser!

Det bliver ikke bedre, hvis vi betragter anlæg, boliger og erhvervsbygninger som helhed. For den gennemsnitlige årlige vækst var også 0,0 %! Det vil sige, at der bliver allerede nu spillet hasard med de 81 % af nationalformuen, som bygninger og anlæg udgør.

Dansk Byggeri vil derfor advare mod, at politikerne strammer den økonomiske politik, før vi har sikre data for, at der er en selv bærende økonomisk vækst i gang.

Kapitel 2: Finanspolitisk holdbarhed og generationsfordeling

Formandskabet vurderer, at finanspolitikken på sigt er holdbar. Den offentlige saldo har dog over tid en profil, den såkaldte hængekøje, der betyder, at vi ikke overholder kravene fra EU. Når der ses bort fra, at reglerne skal overholdes, vurderer vismændene dog, at det ikke er et problem, da den offentlige sektor har en stor implicit formue i form af den udskudte skat af pensionsformuen. Hvis disse aktiver medregnes, så vil det offentlige i hele forløbet frem mod 2075 have en positiv nettoformue.

Dansk Byggeri mener, at vismændene tager for let på problemstillingen med hængekøjen. Vi bifalder dog, at der arbejdes for, at der fra EU's side tages højde for landenes reelle finanspolitiske stilling, og der dermed tages højde for Danmarks udskudte pensionsskat.

Kapitel 3: Ungdomsuddannelser

I Dansk Byggeri har vi med stor interesse noteret, at vismændene adresserer problematikken om praktikpladser. Vi glæder os over, at vismændene anerkender effekten af en økonomisk kompensation til virksomheder, der uddanner lærlinge. Den tidligere praktikpladspræmie havde en god effekt i bygge- og anlægsbranchen, hvor vi trods et massivt fald i beskæftigelsen formåede at vende faldet i indgåede uddannelsesaftaler og stabilisere det.

Vi hilser vismændenes forslag om at gentænke konstruktionerne om finansiering af lærlinge velkommen. Der er god grund til at supplere aftalen om en erhvervsuddannelsesreform med en indsats, som er målrettet oprettelse af praktikpladser i virksomhederne.

Økonomiske incitamenter virker, og der er ingen tvivl om, at omkostningerne forbundet med at have lærlinge har indflydelse på, hvor mange lærlinge især små og mellemstore virksomheder tager. Ifølge vismændene vil et fald på 1 % i lønomkostningerne medføre en stigning i efterspørgslen på lærlinge på 0,3 % på kort sigt og på 1 % på langt sigt.

Dansk Byggeri vil kvittere for, at vismændene fremhæver, at sociale klausuler ikke er en effektiv og hensigtsmæssig vej til flere praktikpladser, men at de tværtimod medfører en skævvridning af markedet. Det oplever vore medlemmer dagligt. Heldigvis har 25 kommuner som alternativ til uddannelsesklausuler valgt at indgå frivillige partnerskabsaftaler om praktikpladser med Dansk Byggeri.

Landsorganisationen i Danmark

Formandskabet forudser, i lighed med LO, fremgang i dansk økonomi efter de seneste års stilstand.

Selv med udsigt til en mærkbar fremgang i økonomien, vurderer formandskabet, at økonomien først er i ligevægt hen mod 2020. Der er dermed fortsat mange ledige ressourcer i økonomien og ingen tegn på overophedning, hvilket er i overensstemmelse med LO's vurdering.

Formandskabet vurderer, at lønkonkurrenceevnen er svækket i 2013 og forventer, at den svækkes yderligere i de næste par år. LO er ikke enig i den betragtning, da Formandskabets analyse er baseret på data for hele økonomien. LO mener, at der bør benyttes data for industrien, hvilket også er den mest udbredte praksis i Finansministeriet, Økonomi- og Indenrigsministeriet, Nationalbanken og Dansk Arbejdsgiverforening. Benyttes der i stedet data for industrien, er lønkonkurren-

ceevnen forbedret i 2013 og kan forventes at forbedres yderligere de kommende år. Dertil befinder industriens lønkvote sig tæt på et historisk lavt niveau, og der er set en betydelig forbedring af bytteforholdet de seneste mange år, hvilket også peger på en stærk dansk konkurrenceevne.

Arbejdsløsheden forventes at falde de kommende år i takt med bedringen i økonomien. Formandskabet har dog et noget beskedent fald i arbejdsløsheden sammenlignet med dets forventninger til beskæftigelsesfremgang.

Formandskabets skøn for bruttoarbejdsløsheden i 2014 virker ikke sandsynligt. Med udviklingen i de første måneder af året er arbejdsløsheden allerede faldet mere end formandskabet venter for hele året. Det vil sige, at bruttoarbejdsløsheden skal stige herfra, hvis skønnet skal realiseres. Det forventer LO ikke kommer til at ske, idet bedringen på arbejdsmarkedet fremadrettet skønnes at få flere arbejdsløse tilbage i arbejde.

Aktuel økonomisk politik

Formandskabet forventer et underskud på den offentlige saldo tæt på EU's grænse for offentlige underskud. De mener derfor ikke, at der er plads til finanspolitiske lempelser.

LO er ikke enig i denne vurdering. LO vurderer, at der er et vist råderum i forhold til EU's regler. Der er således plads til finanspolitiske lempelser. Den strukturelle arbejdsstyrke stiger betragteligt frem mod 2020, og det kan i sig selv skabe behov for tiltag for at sikre beskæftigelse. Formandskabet nævner selv, at en fortsættelse af investeringsvinduet og BoligJobordningen kan have en positiv effekt på beskæftigelsen.

Formandskabet kommenterer på det udspil til en omlægning af beskæftigelsesindsatsen, som regeringen har fremlagt. Formandskabet er generelt positivt over for de foreslåede ændringer.

Med hensyn til at forankre samtalerne i a-kasserne er formandskabet dog skeptisk. Det påpeges, at man i jobcentre har haft meget fine resultater af samtalerne, og at der derfor skal gennemføres som en forsøgsordning, så resultaterne kan evalueres.

LO er ikke enig i denne anbefaling. Der er allerede gennemført en analyse af a-kassernes rolle i forhold til jobcentre. Det skete i Københavns Kommunes partnerskabsaftale. Analysen viste resultater, der ikke var dårligere end jobcentrenes, og samtidig var der større tilfredshed hos de arbejdsløse. A-kasserne har da også en langt bedre viden om det arbejdsmarked, som den enkelte ledige skal agere på, og der kan derfor forventes en bedre rådgivning. Samtidig har man i de seneste over-

enskomstforhandlinger aftalt, at afskedigede medarbejdere har ret til to timers betalt frihed til at tage en samtale med a-kasse/fagforening om mulighederne for beskæftigelse og uddannelse. Der er således allerede startet et forløb op, når arbejdsløshedsperioden starter. Det vil ikke være hensigtsmæssigt at afbryde dette forløb.

Ungdomsuddannelser

Formandskabet gennemfører en analyse af arbejdsmarkedstilknytning og indkomstforhold blandt 25-64-årige fordelt på højeste fuldførte uddannelse. Det fremgår, at gruppen med gymnasial uddannelse som højeste fuldførte uddannelse i gennemsnit tjener det samme som de erhvervsuddannede, men at lønspredningen blandt de gymnasialt uddannede er større.

Resultaterne af analysen er skæve. Det skyldes, at udvælgelsen af personer til analysen ikke udelukker personer, der påbegynder en videregående uddannelse fem år efter afslutningen af ungdomsuddannelsen eller personer, som følger en videregående uddannelse uden at afslutte bachelor mv. i op til fire år efter afslutning af ungdomsuddannelsen. Det betyder, at gruppen af ufaglærte studenter i praksis vil have mere uddannelse end blot en studentereksamen. Det vil næppe gøre sig gældende for de erhvervsuddannede, da denne gruppe ikke læser videre i samme omfang som studenter. Det taler for, at analysen overvurderer afkastet af de gymnasiale uddannelser, som højeste fuldførte uddannelse.

Det forhold, at analysen stopper i 2006 trækker i samme retning. De senere år er optaget til gymnasiet vokset meget, og det er langt fra sikkert, at gruppen af ufaglærte studenter fremover vil klare sig lige så godt som hidtil.

Formandskabet foreslår et generelt tilskud til at øge antallet af praktikpladser. Økonomien vil de skaffe ved at nedsætte lærlingelønnen på skoleophold under EUD-hovedforløbet til SU-niveau. Formandskabet anfører, at det ligestiller lærlinge med andre studerende.

LO tager skarpt afstand fra forslaget, der er et indgreb i et ordinært ansættelsesforhold reguleret ved overenskomst. For det første finder LO ikke, at indførelse af et tilskud til oprettelse af praktikpladser er aktuelt i øjeblikket. For det andet er det meget usympatisk at foreslå, at en lavt lønnet gruppe, som lærlingene, skal finansiere et eventuelt tilskud. Lærlinge kan typisk ikke, som tilsvarende grupper, supplere deres indtægt ved siden af uddannelsen, som foregår på fuld tid.

Formandskabet afviser brug af sociale klausuler med henvisning til stigninger i prisen for et offentligt udbud og risikoen for en skævvridning af udbuddet af praktikpladser.

Formandskabet foretrækker brug af tilskud frem for sociale klausuler som middel til at få flere i praktik.

LO ser ikke nogen stor fare for stigninger i prisen på offentlige udbud, da omkostningen ved lærlinge i gennemsnit ligger på 50 pct. af en uddannet medarbejder. Det må desuden forventes modsvaret af lærlingenes produktivitet.

Mange offentlige udbud findes indenfor bygge- og anlægssektoren, hvor der især mangler praktikpladser. Risikoen for skævvridning synes derfor heller ikke reel.

Dansk Metal

Konjunkturvurdering

Dansk Metal deler vismændenes vurdering af, at der er udsigt til et bredt funderet opsving i dansk økonomi.

Vismændene forventer dog en meget langsom normalisering af konjunkturerne, og det betyder, at produktionen først vil blive bragt op på sit potentielle niveau hen mod 2020. Metal så derfor gerne en forlængelse af investeringsvinduet, da det trækker flere investeringer med sig til gavn for jobskabelse og produktivitet. Vismændene konkluderer således selv, at investeringsvinduet har bidraget til at øge væksten.

Vismændene fandt i efterårets rapport ikke tegn på en dansk investeringskrise. Vismændene forventer derfor også en mærkbar fremgang i erhvervsinvesteringerne i lyset af de bedre konjunkturer og virksomhedernes store opsparing. Metal er helt enig med vismændene i, at virksomhedernes tilbageholdenhed med at investere i høj grad skal ses i lyset af den svage efterspørgsel.

Metal undrer sig over, at vismændene igen baserer sin opgørelse af lønkonkurrenceevnen på produktivitetsudviklingen i hele økonomien. Den typiske metode er at sammenholde produktivitetsvæksten i den konkurrenceudsatte del af økonomien: Det vil sige industrien. Nye tal fra Økonomi- og indenrigsministeriet viser, at lønkonkurrenceevnen er forbedret yderligere i 2013 ved at tage udgangspunkt i industriens produktivitet og lønninger.

Metal finder vismændenes skøn over lønudviklingen i tysk industri bemærkelsesværdig. Vismændene antager, at de tyske industrilønninger stiger med 2,2 pct. i år og 2 pct. i 2015. Til sammenligning forventer EU-kommissionen i sin helt nye prognose lønstigninger i Tyskland på 2,9 pct. i 2014 og 3,3 pct. i 2015, hvilket også flugter med overenskomstresultaterne for de industriansatte i Tyskland.

Den højere tyske løn vil isoleret set styrke dansk lønkonkurrenceevne mærkbart i 2014 og 2015. Tyskland er vores vigtigste samhandelspartner, men også den største konkurrent til danske varer. Derfor vil de højere tyske lønstigninger øge dansk eksport og dermed beskæftigelsen i industrien. Samtidig må det forventes, at de tyske forbrugere vil skrue op for privatforbruget som følge af den relativt høje real-lønsfremgang. Og det vil være til glæde for dansk eksport.

De økonomiske vismænd tegner et dystert billede af dansk lønkonkurrenceevne frem mod 2020 primært som følge af en forventet vækst i produktiviteten på kun 1,4 pct. om året, men vismændene undervurderer den danske produktivitetsvækst, mener Metal.

Metal har som målsætning, at industriens produktivitet skal hæves med 50 pct. i løbet frem mod 2022, og industrien er allerede godt i gang med en stigning på 5,7 pct. i 2013 på et tidspunkt, hvor genopretningen af det konjunkturbetingede produktivitetstab i kølvandet på krisen må formodes at være overstået. Regeringen har også et stærkt fokus på at hæve produktiviteten, hvilket senest er adresseret i vækststudspillet. På den baggrund virker vismændenes vurdering til den pessimistiske side.

Vismændene finder det ikke oplagt at forankre samtalerne i det første halve års ledighed i a-kasserne, idet analyser har påvist positive effekter af samtaler i jobcentre, mens der ifølge formandskabet ikke er foretaget analyser af samtaler i a-kasserne.

Flere analyser af de partnerskabsaftaler, der er indgået mellem de enkelte jobcentre og a-kasser viser imidlertid, at a-kasserne får de arbejdsløse ligeså hurtigt i beskæftigelse som jobcentre.

Det er ydermere en overordnet målsætning, at arbejdsmarkedsindsatsen skal være mere job- og virksomhedsrettet. Her starter mange jobcentre på bar bund, hvorimod mange a-kasser i udgangspunktet har en betydelig jobformidling. I 2013 formidlede Metal således 2.175 i job.

Som en del af overenskomstfornyelsen på det private arbejdsmarked i foråret 2014 har opsagte nu ret til en vejledningssamtale på to timer med fuld løn i deres fagforening eller a-kasse. Dette muliggør en reel fremrykning af den tidlige indsats med flere uger. Vejledningssamtalen i opsigelsesperioden er endnu et argument for at placere den tidlige indsats i a-kasserne, således at der sikres en kontinuerlig indsats for de ledige, der ikke allerede får job gennem indsatsen i opsigelsesperioden.

Vismændene støtter uddannelsesiltagene i regeringens udspil med henvisning til, at uddannelsesindsatsen prioriteres. Metal er enig i den positive vurdering. Konsulent-

firmaet DAMVAD har således dokumenteret, at den mest jobrettede uddannelse er det bedste redskab til at bringe arbejdsløse metalarbejdere i job.

Vismændene er skeptiske over for, at nedsættelsen af PSO-afgiften primært skal ske i udvalgte brancher. Metal deler ikke denne vurdering. Det er vigtigt, at reduktionen kommer de mest konkurrenceudsatte erhverv tilgode, da det vil sikre flest arbejdspladser for det mindst mulige provenutab.

Holdbarhed og generationsfordelingen

Dansk Metal deler vismændenes vurdering af, at den førte finanspolitik er holdbar. Det betyder, at der er stor troværdig forbundet med den førte finanspolitik. Metal finder derfor ligesom vismændene, at hængekøjeudfordringen ikke er en reel økonomisk udfordring.

Metal deler således vismændenes forslag om at håndtere hængekøjeudfordringen via ændringer i EU's regler, så udskudt skat fra pensionsformuerne indregnes i vurderingen af, om de offentlige finanser er i tråd med grænserne for den strukturelle saldo. På den måde vil hængekøjeudfordringen kunne adresseres inden for rammerne af en holdbar finanspolitik.

Ungdomsuddannelser

Dansk Metal er meget tilfreds med, at vismændene har fokus på ungdomsuddannelserne. Det kan ikke siges for tit og højt nok, at unge skal tage en uddannelse.

Metal har ligesom vismændene store forventninger til resultaterne af den nye EUD-reform, men Metal deler også vismændenes vurdering af, at mangel på praktikpladser er den vigtigste årsag til det store frafald på erhvervsuddannelserne. Der er ganske enkelt en meget stor udfordring i forhold til at skaffe et større antal praktikpladser, og her er det vigtigt at få arbejdsgiverorganisationer og virksomheder endnu mere på banen.

Metal har naturligvis fuld respekt for konjunkturudsving og øvrige udfordringer for virksomhederne, men det er simpelthen nødvendigt – også for den enkelte virksomhed – at tænke på lidt længere sigt, så vi sikrer, at der bliver uddannet det nødvendige antal faglærte.

Metal deler vismændenes vurdering af, at det offentlige i lavkonjunkturer kan give tilskud til oprettelse af praktikpladser. Metal mener dog, at dette bør ske målrettet de områder, hvor der forventes at komme mangel på faglærte.

Metal afviser vismændenes forslag om at give lærlinge på skoleophold på hovedforløbet en løn svarende til SU i stedet for lærlingeløn for derigennem at skaffe flere

praktikpladser. Lærlinge med en uddannelsesaftale er en integreret del af en arbejdsplads, og lærlingeløn er derfor et tema i overenskomstforhandlingerne og afspejler de jobområder, der uddannes indenfor. En lærling på skoleophold har stadig timer svarende til fuldtidsjob, og har derfor ikke mulighed for supplerende job ved siden af. Derfor er Vismændenes idé slet ikke en mulighed.

Vismændene undersøger afkastet af gymnasiale uddannelser med erhvervsuddannede som højest fuldførte uddannelse. Metal mener, at resultaterne skal fortolkes meget varsomt. Det skyldes flere forhold. Gruppen med højest en studentereksamen udgør omkring 10 pct. af en ungdomsårgang, og det betyder, at den ikke kan forventes at være repræsentativ. Dertil kommer, at der ikke i tilstrækkeligt omfang tages højde for, at gruppen af ufaglærte studenter faktisk godt kan have deltaget i en videregående uddannelse, men uden at have opnået et eksamensbevis. Analysen overvurderer derfor afkastet af en studentereksamen. Analysen omfatter desuden kun personer til og med 2006. Det er netop siden 2006, at søgningen til de gymnasiale uddannelser er steget kraftigt, og det kan derfor ikke forudsættes, at denne gruppe af studenter vil klare sig lige så godt som tidligere.

Akademikerne

Dansk økonomi i startblokken

Formandskabet har med denne rapport øget forventningerne til dansk økonomi markant. Til trods for, at det understreges, at de mange positive signaler – også internationalt – endnu ikke er omsat i en stigning i hverken BNP eller det private forbrug, er vurderingen, at tilstanden i dansk økonomi nu bliver afløst af vækstrater på op mod 2,5 pct. i BNP frem mod 2016. Fremgangen ventes at vise sig allerede i løbet af 2014.

Beskæftigelsen i den private sektor skønnes at vokse med godt 50.000 personer fra 2014 til 2016, og den offentlig beskæftigelse med knapt 15.000 personer. Denne normalisering af konjunkturerne har været længe undervejs. Akademikerne vil følge udviklingen på arbejdsmarkedet nøje, idet vi fortsat vil opleve en kraftig tilgang af akademisk uddannede til arbejdsstyrken de kommende år.

Akademikerne har desuden bidt mærke i, at rapportens langsigtede scenarier bygger på en uændret produktivitetsudvikling. Akademikerne vil derfor foreslå formandskabet at se nærmere på, hvordan den stadigt højere uddannede arbejdsstyrke vil påvirke produktivitetsudviklingen.

Formandskabet skal have ros for i forbindelse med ”hængekøje”-problemet at rejse et advarselsflag til politikerne om, at det *ikke* er en løsning at finansiere det langva-

rige underskud på den offentlige saldo ved at straks-beskatte pensionsindbetalinger, da det reelt ikke påvirker samfundsøkonomien eller den finanspolitiske holdbarhed.

Som det fremgår af den aktuelle offentlige debat, har der sneget sig en stadig større usikkerhed ind i befolkningen om værdien af pensionsopsparing. For at fastholde opbakningen til arbejdsmarkedspensionsordningerne, mener Akademikerne, at det er helt afgørende at skabe ro om rammerne for pensionsopsparingen.

Løsningen skal derfor findes et andet sted. Formandskabet fremhæver i sin 100 års generationsanalyse, at det er vækst i produktiviteten, der er *den* vigtigste faktor for øget velstand. Derfor bør en forbedring af produktiviteten være omdrejningspunktet for de indsatser, der skal sikre fremtidens velstand, målt på både øget effektivitet og værdiskabelse.

Adskillige analyser, senest Produktivitetskommissionen, har vist, at en central forklaring på den ringe danske produktivitetsvækst skyldes, at andelen af højtuddannede i den private sektor er for lav. Men den høje dimittendledighed på lige under 30 pct. understreger med al tydelighed, at udbuddet af højtuddannede ikke skaber sin egen efterspørgsel i virksomhederne. Fra politisk hold bør der derfor igangsættes aktiviteter, der bringer højtuddannede ud i landets mange mindre virksomheder.

Formandskabet kommenterer kort de regeringsudspil, der er kommet for hhv. uddannelses-, beskæftigelses-, erhvervs- og vækstområdet. Desværre gennemgår formandskabet udspillene enkeltvis og kigger ikke på effekter på tværs. Akademikerne efterspørger derfor, at Formandskabet i næste rapport analyserer de økonomiske effekter på tværs af de store reformer, der er kommet – og der er på vej – set i lyset af det store behov for produktivitetsvækst.

Behovet for tværgående analyser understreges med et eksempel fra Akademikernes område:

- Virksomhedernes produktivitet, innovation og jobskabelse kan løftes, hvis de ansætter en højtuddannet.
- Universiteterne har gennem de senere år øget optaget markant i tråd med regeringens ambitiøse uddannelsesmålsætning for kandidatuddannelserne.
- 12.000 akademikere er ledige (plus potentielt 5.000, der har mistet dagpengere retten).

Alligevel er der ingen regeringsinitiativer, der sikrer, at de højtuddannede kommer ud i virksomhederne og skaber værdi. Her vil det være nyttigt med en analyse fra Formandskabet af, hvad vi som samfund kan vinde, hvis nye regeringsinitiativer

sikrer, at investeringer på ét område koordineres med og implementeres på andre relevante områder.

Økonomistyring af den offentlige sektor

Akademikerne bifalder, at ”vaghund”-rollen i forhold til den offentlige økonomistyring er forankret hos de økonomiske vismænd. Dette både af hensyn til den langsigtede tillid til bæredygtigheden af dansk økonomi, men også fordi en målrettet styring af samfundets økonomi kræver, at den økonomiske politik faktisk udmøntes såvel tidsmæssigt som i det omfang, den er tiltænkt.

Hvorvidt budgetloven i dens nuværende udformning har ramt rigtigt i forhold til at forestå denne styring, kan vi godt stille os tvivlende overfor. Formandskabet påpeger netop, at det historisk har været vanskeligt at skønne over fx indkomstoverførslerne – hvorfor der kan være fornuft forbundet med at operere med sikkerhedsmarginer op til de årlige lofter. I de seneste år har det offentlige forbrug da også ligget under det planlagte. Akademikerne vil derfor anbefale Formandskabet fremadrettet at fokusere på, hvorledes der kan opnås en forbedret styring.

Regeringens forslag til ny beskæftigelsesindsats

I rapporten forholder formandskabet sig generelt positivt til Regeringens udspil – en vurdering, som Akademikerne deler. Formandskabet udtrykker dog reservation overfor forslaget om, at A-kasserne skal have kontaktføreløb med samtaler de første 6 måneder ud fra en argumentation om, at der kun findes analyser af samtaler i jobcentrene.

Akademikerne skal i denne forbindelse gøre opmærksom på forsøget med ”Den gode samtale” i en række A-kasser, som blev evalueret med positive resultater af konsulentfirmaet Slotsholm i december 2013.

Ungdomsuddannelserne som særligt tema

Akademikerne har med interesse læst Formandskabets analyse af og anbefalinger til ungdomsuddannelsesområdet. Analysen bekræfter, at uddannelse bidrager til høj velstand. Det kan betale sig at investere i ungdomsuddannelserne, både for den enkelte i form af højere beskæftigelse og erhvervsindkomst og for samfundet. Vi er derfor også enige i Formandskabets vurdering af, at offentlig subsidiering af uddannelse er en god samfundsinvestering.

Akademikerne er ligeledes enig i Formandskabets vurdering af, at der ikke er grundlag for en generel begrænsning af optaget på de gymnasiale uddannelser. Rapporten viser, at selv de studenter, der ikke tager en videre uddannelse klarer sig godt. Efter gennemsnitligt 10 år opnår de højere løn end tilsvarende unge med en erhvervsuddannelse. Samtidig finder Akademikerne det positivt, at formandskabet kommer

med anbefalinger, der kan dæmme op for praktikpladsproblematikken på erhvervsuddannelserne. Det er vigtigt, at de unge møder velfungerende erhvervsuddannelser, der giver dem et godt afsæt for beskæftigelse.

Akademikerne er helt på linje med Formandskabets vurderinger af, at et generelt karakterkrav på ungdomsuddannelserne vil udelukke en del motiverede unge fra at tage en ungdomsuddannelse, som de ellers ville have gennemført. Derfor er den individuelle vurdering og samtale uundværlig, hvis det politisk skønnes nødvendigt med et karakterkrav på gymnasierne.

Dansk Industri

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Omsider tegn på fremgang i økonomien

Vismændenes prognose er i store træk på linje med DI's vurdering. Der er omsider tegn på fremgang, og fremgangen ventes at tage til i styrke. I år og i de kommende år er der udsigt til, at beskæftigelsen vil fortsætte med at stige. Vismændene er lidt mere optimistiske med hensyn til væksten i især det private forbrug og beskæftigelsen end DI. Den overordnede vurdering af økonomien er dog den samme. De gunstigere konjunkturudsigter i Europa vil føre til fremgang, også i Danmark.

En stor gruppe vurderes midlertidigt at have forladt arbejdsstyrken

Vismændene vurderer, at mange midlertidigt er trådt ud af arbejdsstyrken som følge af de dårlige konjunkturer. Frem mod 2020 vurderes 70.000 personer at vende tilbage til arbejdsstyrken i takt med mere normale konjunkturer. Vismændene peger på, at denne vurdering er behæftet med betydelig usikkerhed. Og der peges ligeledes på, at vurderingen er ret afgørende for vurderingen af de offentlige finanser.

Den potentielle arbejdsstyrke kan være overvurderet og der kan være problemer med mangel på de rette kompetencer

DI håber, at Vismændene har ret i deres vurdering af potentialet for arbejdsstyrken ved mere normale konjunkturer. Der er dog en betydelig risiko for, at den potentielle arbejdsstyrke er mindre end vurderet af Vismændene. Samtidig er der en betydelig risiko for, at dem, der midlertidigt har forladt arbejdsstyrken, ikke har den nødvendige motivation og de kompetencer, der i særlig grad efterspørges. Der er derfor grund til at overvåge udviklingen på arbejdsmarkedet nøje.

DI hilser Vismændenes overvågning af de offentlige finanser velkommen

Vismændene skal fremover overvåge de offentlige finansers holdbarhed og vurdere, om de vedtagne udgiftslofter overholdes. DI hilser Vismændene velkommen i deres

nye rolle som finanspolitisk ”vagthund” og glæder sig naturligvis over, at det vurderes, at budgetlofterne overholdes. Det er helt afgørende, at de offentlige finanser overvåges nøje, og at vi undgår budgetoverskridelser i alle dele af den offentlige sektor.

Vismændene hilser en lempelse af PSO-afgiften velkommen

Vismændene hilser det velkomment, at regeringens vækststudspil har som formål at forbedre effektiviteten i økonomien. De påpeger dog, at mange af initiativerne har karakter af hensigtserklæringer, som det er vanskeligt at vurdere de reelle effekter af. Vismændene hilser dog forslaget om en nedsættelse af PSO-afgiften velkomment. Vismændene så helst, at hele PSO-afgiften blev fjernet, og anser det for uhenigtsmæssigt kun at lempe afgiften for selektive dele af erhvervslivet. DI kan fuldt ud tilslutte sig, at PSO-afgiften bør lempes generelt og ikke selektivt, og så bør den lempes langt mere end regeringen lægger op til.

Finanspolitisk holdbarhed og generationer

DI savner fokus på vækst og reformer

DI værdsætter Vismændenes fokusering på finanspolitik holdbarhed. DI så dog gerne, at Vismændene i denne forbindelse også fokuserede på vækst. Det ærgerligt, at Vismændene helt undlader at forholde sig til mulige reformer, der kan øge velstanden og samtidig mindske de offentlige underskud efter 2020.

DI finder levetidsindeksering af pensionsalder helt central

DI er helt enige med Vismændene i, at det er særdeles vigtigt, at folketingets partier i 2015 vedtager det løft i efterløns- og pensionsalderen, der følger af indekseringsmekanismen i Velfærdsaftalen fra 2006.

Finansministeriet viser i Finansredegørelse 2014, at en væsentlig årsag til de store underskud i årene efter 2020 er, at indekseringsmekanismen i tilbagetrækningsaftalen er for længe om at træde i kraft. Det betyder, at de personer, der går på pension frem mod 2030, har udsigt til væsentligt flere år på offentligt betalt pension end efterfølgende (og tidligere) generationer.

På den baggrund kunne et oplagt tiltag til at sikre øget vækst og velstand og samtidig mindske udfordringen med de store offentlige underskud være, at fremrykke indekseringen af efterløns- og pensionsalder, eksempelvis ved at mindske varselsperioden fra 15 til 10 år.

Ungdomsuddannelser

Indkomstsammenligning giver anledning til forhastede konklusioner

Vismændene benytter indkomstsammenligninger mellem personer med alene en gymnasial uddannelse og personer med alene en erhvervsuddannelse til at konkludere, at der ikke er belæg for at begrænse adgangen til de gymnasiale uddannelser. Konklusionen baseres på, at de gymnasieuddannede lønmæssigt overhaler de erhvervsuddannede efter ca. 10 år. Hurtigst for personer med en erhvervs-gymnasial uddannelse. DI finder, at Vismændenes konklusion bygger på et forkert grundlag. For det første, er der betydelig forskel på de erhvervsuddannedes indkomster, og for det andet, har den bestand, som analysen gennemføres for, en noget anden sammensætning end gruppen af elever i gymnasierne og på erhvervsskolerne i dag. Gruppen af studenter anno 2014 er markant større og har væsentligt anderledes forudsætninger end gruppen af studenter anno 2007, endsige 1990. Samtidig viser diskussionsoplægget, at den svageste fjerdedel af de ufaglærte studenter klarer sig dårligere end den svageste fjerdedel blandt dem, der ikke har anden uddannelse end 9. klasse.

Volumen i ungdomsuddannelser bør tage udgangspunkt i mangel på arbejdskraft

For DI er det afgørende, at ungdomsuddannelserne og volumen i disse afspejler det behov for arbejdskraft, som findes i virksomhederne - offentlige som private. Flere analyser¹ peger på, at der i årene fremover vil mangle faglært arbejdskraft på en række områder, der er centrale for den fremtidige vækst.

Adgangskrav medvirker til højere kvalitet

DI er enig med Vismændene i, at der bør opstilles adgangskrav til de forskellige ungdomsuddannelser. Disse krav bør være indrettet efter karakteren af den enkelte uddannelse. Adgangskravene skal være med til at mindske frafaldet og sikre højere kvalitet i ungdomsuddannelserne.

Indsats for flere praktikpladser bør fokusere på uddannelser med udsigt til mangel på arbejdskraft

Vismændene peger på behovet for at skabe flere praktikpladser som et element i at mindske frafaldet på erhvervsuddannelserne. DI er enig i, at der bør arbejdes for et større udbud af praktikpladser. Dette bør ske på de områder, hvor virksomhederne har behov for arbejdskraft. Der er således også den parameter i praktikpladsudfordringen, at der er et mismatch mellem unges valg af erhvervsuddannelse og muligheder for praktikpladser og virksomhedernes behov og udbud af praktikpladser. Vismændene foreslår, at uddannelse af erhvervsuddannede understøttes gennem praktik i praktikcentre. DI er enig i, at konjunkturudsvingene skaber behov for et

¹ Se f.eks. AE Rådet (2013): Danmark i en krisetid

kvalificeret skoleforankret uddannelsesstilbud, hvor der er behov for arbejdskraften, i stedet for udelukkende at anvende virksomhedspraktik.

DI skeptisk over for tilskud til praktikpladser. Evt. nye ordninger skal have relevans og effekt

Herudover foreslår Vismændene, at erhvervsuddannelseselever under deres obligatoriske skoleophold modtager en ydelse svarende til SU. Det provenu, som frigøres i AUB foreslås i stedet for anvendt til støtte til praktikpladsoprettelse i virksomhederne. DI finder, at udgifterne til den tidligere praktikpladspræmie ikke stod mål med de praktikpladser, som ordningen gav anledning til. DI anerkender, at virksomhedernes udgifter til lærlinge/elever er en parameter, som spiller ind i virksomheders beslutninger om oprettelse af praktikpladser. Eventuelle tilskudsordninger bør indrettes med varsomhed af hensyn til deres adfærdsregulerende effekt, dødvægtstab og bør som minimum tage udgangspunkt i at undgå fremtidig arbejdskraftmangel på de områder, hvor udfordringerne er størst.

Sociale klausuler ikke vejen til flere praktikpladser

Endelig peger Vismændene på, at sociale klausuler ikke er en effektiv og hensigtsmæssig vej til flere praktikpladser. Dette synspunkt kan DI tilslutte sig.

Håndværksrådet

Konjunkturafsnittet

Håndværksrådet er enig med formandskabets vurdering af dansk økonomi. Efter lang stilstand i dansk økonomi står vi nu på tærsklen til en periode med stigende BNP-vækst.

Håndværksrådet er ved at afslutte den seneste konjunkturundersøgelse, og de foreløbige tal bekræfter, at virksomhederne er blevet langt mere optimistiske. Rådets indikator for ordretilliden er således på sit højeste niveau sammenlignet med de foregående år på samme tidspunkt. Det samme gælder SMV'ernes forventninger til beskæftigelsen, hvor Håndværksrådets indikator også er klart højere end tidligere år.

Trods de positive tegn på et spirende opsving mener Håndværksrådet stadig, at det er for tidligt at tale om en sikker økonomisk vending. Ikke mindst blandt de mindre byggevirksomheder er der fortsat usikkerhed om den fremtidige efterspørgselssituation. Man skal således huske, at en stor del af den forøgede efterspørgsel i 2013 og 2014 har været båret af ekstraordinære forhold – som fx de to kraftige storme sidste efterår og vinter. De anslås alene at have givet en ekstra omsætning på ca. 4 mia. kr.

Håndværksrådet mener derfor, at det igangværende opsving er skrøbeligt, og at det på den baggrund er risikabelt at lukke BoligJobplanen ved årsskiftet. Formandskabet peger da også selv på, at ordningen bidrager til at holde hånden under boliginvesteringerne, og at et ophør af ordningen isoleret set vil påvirke væksten negativt næste år.

Afsnittet om ungdomsuddannelser

Reformen af erhvervsuddannelserne med fokus på kvalitet kan ikke stå alene, fordi praktikpladmangelen fortsat gør erhvervsuddannelserne til et mindre attraktivt førstevalg. Håndværksrådet tror ikke på, at den udvidede uddannelsesgaranti med tilbud om skolepraktik for alvor kan ændre 15-16-åriges søgemønstre i retning mod erhvervsuddannelserne, uanset hvor økonomisk rationelt dette valg måtte være.

Det, de unge ser og hører, er mangel på praktikpladser.

Konjunkturafsnittet

Håndværksrådet er enig med formandskabets vurdering af dansk økonomi. Efter lang stilstand i dansk økonomi står vi nu på tærsklen til en periode med stigende BNP-vækst.

Håndværksrådet er ved at afslutte den seneste konjunkturundersøgelse, og de foreløbige tal bekræfter, at virksomhederne er blevet langt mere optimistiske. Rådets indikator for ordretilliden er således på sit højeste niveau sammenlignet med de foregående år på samme tidspunkt. Det samme gælder SMV'ernes forventninger til beskæftigelsen, hvor Håndværksrådets indikator også er klart højere end tidligere år.

Trods de positive tegn på et spirende opsving mener Håndværksrådet stadig, at det er for tidligt at tale om en sikker økonomisk vending. Ikke mindst blandt de mindre bygge-virksomheder er der fortsat usikkerhed om den fremtidige efterspørgselssituation. Man skal således huske, at en stor del af den forøgede efterspørgsel i 2013 og 2014 har været båret af ekstraordinære forhold – som fx de to kraftige storme sidste efterår og vinter. De anslås alene at have givet en ekstra omsætning på ca. 4 mia. kr.

Håndværksrådet mener derfor, at det igangværende opsving er skrøbeligt, og at det på den baggrund er risikabelt at lukke BoligJobplanen ved årsskiftet. Formandskabet peger da også selv på, at ordningen bidrager til at holde hånden under boliginvesteringerne, og at et ophør af ordningen isoleret set vil påvirke væksten negativt næste år.

Afsnittet om ungdomsuddannelser

Reformen af erhvervsuddannelserne med fokus på kvalitet kan ikke stå alene, fordi praktikpladsmangelen fortsat gør erhvervsuddannelserne til et mindre attraktivt første-valg. Håndværksrådet tror ikke på, at den udvidede uddannelsesgaranti med tilbud om skolepraktik for alvor kan ændre 15-16-åriges søgemønstre i retning mod erhvervsuddannelserne, uanset hvor økonomisk rationelt dette valg måtte være.

Det, de unge ser og hører, er mangel på praktikpladser.

Landbrug & Fødevarer

Overordnet tegner Det Økonomiske Råd et billede af en grundlæggende sund dansk økonomi. Det skyldes i høj grad de mange nødvendige reformer, som både den nuværende og tidligere regering har gennemført. Landbrug & Fødevarer anser det for afgørende, at der også fremadrettet er politisk mod til at følge reformsporet. Ikke mindst fordi Danmark fortsat halter vækstmæssigt bagud i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med.

Kapitel 1: Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Landbrug & Fødevarer noterer sig, at formandskabet i Det Økonomiske Råd forventer en pæn økonomisk vækst i Danmark i de kommende år. Udviklingen bæres af et stigende privatforbrug og en stigning i eksporten, der primært drives af fornyet vækst på vores væsentligste eksportmarkeder. Landbrug & Fødevarer er enig i, at Danmark vil opleve positiv vækst i de kommende år, men vurderer, at den vil ligge på et lidt lavere niveau, end formandsskabet lægger op til.

Landbrug & Fødevarer er således knapt så optimistiske for udviklingen i eksporten og må samtidig konstatere, at tallene for forbruger- og erhvervstilliden endnu mangler at give sig udslag i reel vækst.

Formandskabet forventer en kraftig stigning i privatforbruget de kommende år. Landbrug & Fødevarer erkender, at mange nøgletal peger i den retning. Forbrugertilliden er som nævnt positiv og har været det gennem det seneste år. Samtidig viser også bilsalget og detailomsætningen positive tendenser. De lave lønstigninger modsvares af en meget lav inflation, så vi vil opleve reallønsfremgang i Danmark i de kommende år.

Det er dog fortsat Landbrug & Fødevarers vurdering, at Rådets prognoser for udviklingen i privatforbruget er lovlig optimistiske. Boligmarkedet er fortsat præget af usikkerhed, og generelt er danskerne fortsat usikre på den fremtidige økonomiske

udvikling. Ting der peger på en fortsat forsigtighed i danskernes omgang med deres penge.

Lønkonkurrenceevnen er svækket i 2013 og forventes svækket yderligere i 2014, hvilket skyldes en lav produktivitetsvækst. Fremgang på eksportmarkederne har dog betydet, at 2013 alligevel har vist fremgang i eksporten. Formandskabet forventer høj vækst i eksporten de kommende år. Formandskabet forventer ligeledes en stor stigning i importen frem til 2020, hvilket er båret frem af de danske eksportorienterede virksomheder.

Fødevarerklngen stod for en meget stor del af den ganske lille eksportfremgang, vi så i 2013. Det skal derfor fremhæves, at den udvikling kan blive ganske svær at fortsætte. Fødevarerhvervet er til stadighed presset af manglende råvarer, der i sidste ende skyldes, at rammevilkårene for den danske primærproduktion lader meget tilbage at ønske.

Lønkonkurrenceevnen vurderes at forværres de kommende år. Landbrug & Fødevarer er fortsat bekymret for lønudviklingen i Danmark, da det udgør en væsentlig del af virksomhedernes omkostninger.

Den samlede beskæftigelse ventes ifølge formandskabet at stige med omtrent 200.000 personer frem mod 2020 i forhold til 2013-niveuaet. Landbrug & Fødevarer er mindre optimistiske i forhold til beskæftigelsen. Dette skyldes bl.a., at personskatternes andel af BNP fortsat ligger højt, og at timelønsomkostningerne i Danmark forventes at stige mere end i udlandet frem mod 2020. Både det høje skatteniveau og de relativt høje lønomkostninger, der forventes i Danmark, vil således påvirke konkurrenceevnen negativt.

Ydermere mener Landbrug & Fødevarer, at det er værd at bemærke, at selvom beskæftigelsen er steget, så er det samlede antal arbejdstimer faldet. Dette vil alt andet lige også forværre Danmarks konkurrenceevne, hvis denne tendens forsætter.

Formandskabet fremhæver, at en udfordring for prognosen for produktion og beskæftigelse kan være påvirket af, at der i mange år har været meget lave erhvervsinvesteringer, som vil reducere kapitalapparatet, hvilket kan påvirke produktivitetsvæksten. Dette er i særdeleshed en udfordring for landbrugs- og fødevarerhvervet, hvor i særlig grad landbruget igennem en årrække har haft negative nettoinvesteringer. Det kan komme til at påvirke erhvervet fremover.

Rapporten er optimistisk omkring situationen på de finansielle markeder. Der er ro på pengemarkederne i EU, renten er lav, og de lave renter ventes at fortsætte ind i 2015.

De meget lave renter er dog også et resultat af den lavkonjunktur, som EU og Danmark befinder sig i. Privatforbruget er lavt, og erhvervenes investeringer ligger fortsat underdrejet. Det afslører erhvervenes store usikkerhed om den fremtidige økonomiske situation. Navnlig bygningsinvesteringerne ligger lavt.

For fjerde år i træk var nettoinvesteringerne i primærlandbruget negative i 2012. Og det til trods for gode afregningspriser og gode indtjeningsvilkår i erhvervet grundet gode afsætningsvilkår på verdensmarkedet.

Landbrugserhvervet oplever fortsat vanskelige lånevilkår. Mange ellers velkørende bedrifter får afslag på fremmedfinansiering af sunde projekter, der kunne styrke bedriftens langsigtede overlevelsesevne. Og det er svært for unge at etablere sig i erhvervet på grund af de svære lånevilkår.

Som også fremhævet af nationalbankdirektør Lars Rohde på de lokale pengeinstitutters årsmøde 8. maj i Ålborg, så er det endnu for tidligt at afblæse krisen i erhvervet. Mange landbrug er meget sårbare overfor forringede prisrelationer og en normalisering af renten.

Rapporten nævner også de stærkt stigende bidragssatser til realkreditinstitutterne. Dansk realkredit er en afgørende finansieringskilde for landbruget, og det er vigtigt, at de skærpede reguleringer i EU respekterer dansk realkredits særkende. Danske realkreditobligationer bør anerkendes som særligt sikre obligationer på linje med statsobligationer. Også i den nuværende krise har obligationerne vist deres styrke og omsættelighed, ved at realkrediten har øget sin andel af det samlede finansieringsmarked gennem krisen. En periode hvor bankfinansieringen er gået kraftigt tilbage.

Formandsskabets tanker om at sænke lånegrænserne for rentetilpasningslån til private bør ikke berøre udlån til erhverv. Erhvervene har behov for til enhver tid at kunne sammensætte den mest hensigtsmæssige låneportefølje.

Landbrug & Fødevarer er enig i formandsskabets positive vurdering af regeringens refinansieringstiltag omkring rentetilpasningslån. Tiltaget begrænser refinansieringsrisikoen, som de internationale ratingbureauer har været meget optaget af, og begrænser rentestigningen på korte obligationer - dog kun et enkelt år.

Landbrug & Fødevarer er enig i formandsskabets vurderinger omkring Danmarks eventuelle deltagelse i den kommende Bankunion. Den endelige beslutning bør afvente færdiggørelsen af forhandlingerne om indholdet i unionen.

Til trods for, forhåbentlig midlertidige, politiske brændpunkter, som det nuværende i Ukraine og Rusland, forventes den svagt stigende vækst i euroområdet at være holdbar. I flere af de største økonomier i verden, USA, EU og Japan, er inflationen meget lav. Japan har gennem en årrække kæmpet mod den vækstødelæggende deflation. Landet er på flere områder ramt af negative økonomisk spiraler, der er svære at bryde. Det er vigtigt for væksten med en kontrollerbar inflation på 1 til 3 procent. Centralbankerne ECB og FED har forsøgt at puste til inflationen, men det er endnu for tidligt at konkludere, at indgrebene har virket. Der er dog indikationer på, at selv kerneinflationen er i vækst i USA og euro-området.

Landbrug & Fødevarer deler formandskabets bekymring for inflationen. ECB har varslet en form for indgreb i juni, hvilket indikerer, at eurozonen endnu ikke er kommet helt op på vækstsporet.

Formandskabet vurderer, at finanspolitikken grundlæggende er holdbar. Formandskabet bemærker dog, at den ventede konjunktursituation og den planlagte finanspolitik peger på et offentligt underskud næste år tæt på 3 pct. af BNP. Hvis forudsætningerne skrider, vil der være risiko for overskridelse af vækst- og stabilitetspagten og det vil lægge betydelige bånd på de finanspolitiske muligheder næste år. Det vurderes derfor, at den planlagte stramning af finanspolitikken er fornuftig. Landbrug & Fødevarer er enig i denne betragtning. Det er afgørende, at der er styr på den offentlige økonomi, så der også fremover vil være tillid til den danske økonomi. Hvis først tilliden forsvinder, vil vi gå en mørkere tid i møde.

Fra 1. januar 2014 er budgetloven trådt i kraft, der bl.a. indebærer udgiftslofter for stat, regioner og kommuner. Landbrug & Fødevarer støtter varmt op om budgetloven og de intentioner om styr på de offentlige udgifter, der ligger heri.

Formandskabet fremhæver, at det er vanskeligt at vurdere de reelle effekter af at gennemføre forslagene i udspillet. Formandskabet vurderer, at mange af initiativerne har karakter af hensigtserklæringer og målsætninger uden konkret anvisning af midler. Landbrug & Fødevarer mener, at aftalen vil styrke konkurrenceevnen hos dansk erhvervsliv. Forliget indeholder en lang række aftaler, der har en positiv betydning for fødevarerhvervet.

Landbrug & Fødevarer er enige i, at forslaget om at nedsætte PSO-betalingen er et positivt element i regeringens vækstplan. Landbrug & Fødevarer deler dog også formandskabets vurdering af, at det er ubegrundet og skævvridende, at nedsættelsen kun sker for selektive dele af erhvervslivet. Landbrug & Fødevarer mener, at der er behov for en markant større nedsættelse af PSO-betalingen, og bakker op om Det Økonomiske Råds formandskabs tidligere anbefaling om en reel omlægning af PSO-støtten, så den får en mere generel og mindre skadelig finansiering.

Kapitel 2: Holdbarhed og generationsfordeling

Formandskabet påpeger at den største udfordring for den langsigtede holdbarhed er, at saldoudviklingen i Danmark i en årrække vil være i konflikt med 3 pct. underskudsbegrænsningen på de offentlige finanser. Landbrug & Fødevarer synes, det er relevant at se på den økonomiske politik i et mere langsigtet perspektiv. Det sikrer muligheden for at udvise rettighed omhu i den økonomiske politik.

Kapitel 3: Ungdomsuddannelser

Landbrug & Fødevarer deler formandskabets vurdering af, at uddannelse er en vigtig investering både for den enkelte og for samfundet.

Landbrug & Fødevarer er også enig i Formandsskabets vurdering af, at mangel på praktikpladser kan hænge sammen med, at virksomhedernes samlede omkostninger til elever og lærlinge er for høje, og at der kan skaffes flere praktikpladser ved at sænke arbejdsgivernes omkostninger, fx et skattefinansieret tilskud til virksomheder med praktikpladser.

Formandskabet peger på, at der er gode argumenter for at give tilskud til praktikpladser i dårlige konjunktursituationer. Landbrug & Fødevarer tilslutter sig dette. Meldinger fra medlemsvirksomhederne tilkendegiver klart, at mange ikke længere kan belaste virksomheden med en erhvervsuddannelseselev, fordi omkostningerne er for høje pga. presset økonomi og praktikpladspræmiens bortfald pr. 1. januar i år.

Formandsskabet fremfører, at et sådant tilskud kan finansieres ved, at lærlingene under hovedforløbet skoleundervisning modtager en ydelse svarende til SU. En sådan ydelse på SU-niveau under skoleopholdet vil også ligestille lærlinge med andre unge under uddannelse. Landbrug & Fødevarer er enig i dette.

Dansk Erhverv

Kapitel om konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Dansk Erhverv er enig i Formandskabets vurdering af, at den planlagte gradvise opstramning af finanspolitikken de kommende år er fornuftig. Formandskabet holder døren åben for at udskyde de planlagte stramninger, såfremt konjunktursituationen udvikler sig dårligere end forventet, men angiver samtidig, at dette i realiteten ikke er en mulighed pga. 3 pct. underskudsgrænsen. Råderummet er ikke til stede og signalet om, at Danmark har styr på sine offentlige finanser bør veje tungest i den nuværende situation. Samtidig er det usikkert, hvorvidt det er muligt at realisere det planlagte fald i de offentlige investeringer i 2015, hvilket er en forudsætning for overholdelse af underskudsgrænsen, og derfor bør have særligt fokus. Dansk Erhverv bakker også i det lys op om Formandskabets nye rolle som ”finanspolitisk

vagthund.” Det er et vigtigt tiltag, at en uafhængig instans struktureret holder øje med holdbarheden i de offentlige finanser.

Budgetloven er middel til at få stoppet de tidligere sete betydelige udgiftsskred i de regionale og kommunale regnskaber. Det er problematisk, at der efter Formandskabets vurdering ikke er plads til at udnytte de fastlagte udgiftslofter for 2015-2017 uden at komme i konflikt med budgetlovens underskudsgrænse på 0,5 pct. af BNP. Dansk Erhverv mener, at udgiftslofterne skal justeres, så det er muligt at udnytte dem fuldt uden at overskride underskudsgrænsen. Hvis lofterne i realiteten ikke gældende, så svækkes muligheden for at bruge udgiftslofterne i tilrettelæggelsen af finanspolitikken.

Dansk Erhverv deler formandskabets vurdering af, at 2014 bliver året hvor dansk økonomi efter 3 års stilstand vil opleve fremgang. Det går bedre, men vi er dog knap så positive og belært af de senere års udvikling, så kan fremgang i foråret dog hurtigt afløses af tilbageslag – derfor skal stabil finanspolitik sikre tillid for forbrugere og virksomheder. Nationalregnskabstallene for 1. kvartal 2014 viser, at dansk økonomi er på vej frem og at den indenlandske efterspørgsel er kommet i gang, men der er fortsat tale om moderat fremgang.

Forårsrapporten viser, at realkreditinstitutterne har øget bidragssatserne siden 2009. Dansk Erhverv mener, at specielt små og mellemstore virksomheder fortsat står over for en kreditklemme. Ved Dansk Erhvervs seneste måling i januar 2014 var det 22 pct. af de, der havde ansøgt om finansiering, som havde fået afslag, hvilket var det laveste niveau i den tid, der er foretaget målinger. Det tyder på, at kreditsituationen for erhvervslivet er blevet løst en smule. Hvis erhvervsinvesteringerne skal i gang, så er det afgørende, at der er adgang til midler på konkurrencedygtigt omkostningsniveau. Siden 2009 har pengeinstitutterne pålagt erhvervslivet betydeligt stigende bidragssatser, og derfor har virksomhederne ikke kunnet drage fuld gavn af faldende obligationsrenter. I lyset af realkreditinstitutternes bedre polstring samt udsigten til stigende obligationsrenter de kommende år bør bidragssatserne finde tilbage på normalt niveau.

Faldet i udlån fra pengeinstitutter lader sig ikke uden videre erstatte af realkreditlån. Specielt mindre og eventuelt nystartede servicevirksomheder har typisk ikke aktiver, som de kan optage lån op imod, hvorfor typen af lån er vigtig. Derudover vil mange specielt små og mellemstore virksomheder på et tidspunkt komme i den situation, at de har udtømt de aktiver, som de kan låne op imod.

Regeringen foreslår i sin vækstplan en nedsættelse af PSO-betalingen. Dansk Erhverv støtter Formandskabets holdning om, at afgiftsnedsættelsen bør være sektor-

neutral. Der er i dag voldsom forskel på, hvad virksomheder i forskellige brancher betaler for energi, og fremtidig politik bør sikre øget sektorneutralitet.

I foråret 2014 blev der enighed i EU om oprettelse af fælles bankunion for eurolandene og lande uden for, heriblandt Danmark, kan vælge at tilslutte sig. Bankunionen består af et fælles finanstillsyn og en fælles afviklingsmekanisme for nødlidende banker. Dansk Erhverv deler holdningen om at afvente det mere specifikke indhold om bl.a. udformning af bidragene til afviklingsfonden, før end stillingtagen til eventuel dansk tilslutning.

Kapitel om holdbarhed og generationer

Dansk Erhverv glæder sig over, at der er økonomisk holdbarhed, men ønsker også at påpege den betydelige usikkerhed i sådanne fremskrivninger. Holdbarhedsindikatoren ligger på -0,1 pct. af BNP, svarende til at den offentlige saldo skal forbedres med 2 mia. kr. Formandskabet understreger dog at -0,1 pct. stadig må vurderes at være holdbart i længden, netop på grund af beregningernes usikkerhed.

Formandskabet vurderer, at ”hængekøje-problematikken” på lang sigt vil rette sig selv op som følge af en forventet større arbejdsstyrke. Dansk Erhverv mener, at den mellemliggende periode med underskud på den strukturelle saldo er farlig, da store underskud på den strukturelle saldo vil efterlade for lidt rum til aktiv finanspolitik i tilfælde af større konjunkturudsving. Vi anerkender, at den strukturelle saldo ikke kan balancere hvert år, men med en 40 årig periode med vedvarende store strukturelle underskud, bliver det finanspolitiske råderum særdeles begrænset. Dette kan potentielt skabe en situation, hvor de internationale finansmarkeders tillid til, at Danmark evner at føre en fornuftig finanspolitik uden at opbygge store underskud, bliver draget i tvivl med alvorlige konsekvenser til følge.

Formandskabet så gerne at der blev mere fleksible rammer for ØMU-gælden, der tager højde for landenes særlige institutionelle forhold, hvilket ville gøre Danmarks problem med ½-pct.-kravet mindre, da udskudte skattebetalinger af pensionen i så fald kunne modregnes i det offentlige underskud. Det virker urealistisk, at dette skulle blive gennemført, når man tager i betragtning, hvad der tidligere har været forsøgt at få igennem, men ikke givet lov til. Samtidig mener Dansk Erhverv, at det ville åbne døren for en uoverskuelig mængde af særordninger for enkeltlande. Alternativt til at lempe EU-reglerne foreslår Formandskabet en omlægning af pensionsbeskatningen, så den betales ved indbetalingstidspunkt i stedet for udbetalings-tidspunkt. Det finder Dansk Erhverv uhensigtsmæssigt, da det kan friste til kortsigtede omkostningskrævende politiske beslutninger.

Formandskabet beregner tre scenarier om, hvordan saldoen kan forbedres og dermed undvige problemerne med ½ pct.-kravet. De tre scenarier belaster hver deres

generation. Dansk Erhverv er enige med Formandskabet i, at politiske tiltag, der skal afhjælpe problemet bør være generationsneutrale. Dansk Erhverv mener også, at man i høj grad kan undvige problemet ved at fokusere på effektiviseringer og produktivitet i den offentlige sektor, som skal gøres mindre og mere effektiv.

Kapitel om ungdomsuddannelser

Baggrunden for at få succes i sin ungdomsuddannelse uanset om det er en gymnasiale eller erhvervsuddannelse, er en god folkeskole. Det er positivt, at flere tager en ungdomsuddannelse, men problematisk at stigningen udelukkende tilfalder de gymnasiale uddannelser, og dermed ikke erhvervsuddannelserne. Jo flere der begynder på en gymnasial uddannelse, des flere vil der være med lave karakter fra folkeskolen. Det sænker niveauet i gymnasiet, at andelen af elever med karakteren 02 eller 4 i skriftlig matematik ved 9. klasses afgangsprøve er steget markant. Formandskabet tager ikke højde for det kvalitetstab på de gymnasiale uddannelser, som udviklingen medfører. Derudover foretages analysen på baggrund af data om personer, som fik deres uddannelse inden stigningen i optagelse på gymnasiet for alvor tog fart.

Med lave karakterer øges risikoen for frafald og dermed spildte ressourcer. Med EUD reformen er der indført et krav om 02 i matematik og dansk. Dansk Erhverv støtter formandskabet i, at der også på de gymnasiale uddannelser er behov for et karakterkrav gerne i kombination med samtaler og optagelsesprøve. Både vismændenes analyse samt flere andre analyser viser, at et karakterkrav på mindst 02 ikke vil reducere frafaldet på de gymnasiale uddannelser. Dansk Erhverv finder det hensigtsmæssigt med et karakterkrav på mindst 4 i hhv. dansk og matematik på de gymnasiale uddannelser.

Analysen af hvem, der klarer sig bedst arbejdsmarkedet, viser, at personer med en erhvervs-gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelser, klarer sig bedst. Seks år efter endt uddannelse, tjener de mere end erhvervsuddannede. Derfor er Dansk Erhverv enig med formandskabet i, at en begrænsning af optaget på de gymnasiale uddannelser primært bør fokuseres på det almene gymnasium.

Der er for få praktikpladser i Danmark, men Dansk Erhverv er enig med vismændenes konklusion om, at sociale klausuler ikke løser praktikpladsproblematikken, samt at det vil have negative konsekvenser i form af uigennemskuelige og øgede omkostninger eksempelvis ved salg til det offentlige.

Finansrådet

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Konjunkturvurdering

Finansrådet deler generelt formandskabets vurdering af udsigterne for den danske økonomi. De relevante nøgletal forbedrer sig – om end i et behersket tempo – og der er generelt positive tendenser i den internationale økonomi.

Udviklingen i underkomponenterne kan dog diskuteres. Formandsskabets skøn for væksten i privatforbruget vurderes vel optimistisk, i lyset af de seneste opgørelser af Nationalregnskabet, hvor de styrkede forbrugernøgletal endnu ikke er slået igennem. Om end tilliden synes at være tilbage blandt de danske forbrugere, foreligger der mere usikkerhed omkring fremtidsudsigterne for deres opsparings- og forbrugsadfærd.

Økonomisk politik

Formandskabets anbefaling om ikke at lempe finanspolitikken yderligere deles af Finansrådet. Rapportens gennemgang af den kortsigtede prognose for den finanspolitiske holdbarhed viser, at det offentlige underskud kun akkurat holder sig inden for grænsen på 3 pct.

Der foreligger stadig usikkerhed omkring styrken og timingen af et kommende økonomisk opsving, og derfor bør det understreges, at det kan blive aktuelt med finanspolitiske stramminger. Ikke mindst i lyset af det forestående folketingsvalg, som kan sætte politikernes finanspolitiske disciplin på prøve. Med det for øje, kunne Finansrådet godt have tænkt sig forslag til hvilke stramminger, der i så fald bør foretages.

Formandskabets debut som ”finanspolitisk vagthund” er fornuftig, og generelt er Finansrådet enig i vurderingen af de finanspolitiske målsætninger.

Finansielle forhold

Finansrådet deler generelt formandsskabets vurdering af de aktuelle forhold for den finansielle sektor, hvor udlånsrenterne fortsat ligger på et lavt niveau, og omfanget af udlån ikke ligger væsentligt under niveauet før krisen. Særligt set i forhold til den økonomiske aktivitet.

De danske banker polstrer sig fortsat som følge af de skærpede kapitalkrav. Det sker ikke kun via lavere risici, men også via udstedelse af kapital, ligesom omkostningsbesparelser og øget indtjening er fokusområder.

Den øgede robusthed gør bankerne i stand til at imødekomme den nuværende låneefterspørgsel ligesom den forøgelse, som må forventes i fremtiden. På nuværende tidspunkt er det dog Finansrådets vurdering, at låneefterspørgslen er relativ lav, blandt andet fordi økonomien endnu kører i et lavt gear, og at virksomhederne i første omgang vil finansiere en stigende investeringslyst af egne midler.

Formandskabet vurderer Folketingets lov om betinget løbetidsforlængelse af real-kreditobligationer positivt. Finansrådet har forståelse for hensigten med loven.

I forlængelse af det overvejer formandskabet, om lånegrænserne for korte rentetilpasningslån skal være lavere end fastforrentede lån, blandt andet fordi udbredelsen af variabel rentetilpasning har gjort det finansielle system mere sårbart.

Det er korrekt, at den øgede rentefølsomhed kan medføre mere sårbarhed i nogle situationer. For eksempel under valutakriser. På den anden side medfører den øgede rentefølsomhed, at husholdningernes renteudgifter typisk falder i økonomiske nedgangstider, hvilket kan være med til at mindske sårbarheden i det finansielle system. Finansrådet finder på den baggrund, at det er unuanceret, når vismændene ensidigt konkluderer, at øget rentefølsomhed medfører øget sårbarhed i det finansielle system. Det understreger dog også vigtigheden af, at der er tillid til dansk økonomi.

Studier fra såvel Nationalbanken som Erhvervs- og Vækstministeriet har desuden påvist, at de danske husholdninger er robuste over for ganske store rentestigninger. Forslag om at begrænse lånegrænsen for korte rentetilpasningslån bør derfor udsættes for en mere grundig analyse, før der foretages endelige konklusioner.

Vedrørende eventuel deltagelse i den europæiske bankunion deler Finansrådet formandskabets betragtninger om at vente med en beslutning. Det er en meget kompliceret vurdering, som endnu ikke kan afklares, fordi centrale forudsætninger fortsat er ubekendte.

Tema om holdbarhed og generationer samt ungdomsuddannelser

Finansrådet vil gerne kvittere for en god gennemgang af udviklingen i den langsigtede finanspolitiske holdbarhed med fokus på generationsfordeling, samt for et godt beskrevet kapitel om ungdomsuddannelser og afkast.

Finansrådet vil dog advare i mod at mindske det ”hængekøje-problem”, vi muligvis står over for, med en fremrykning af beskatningen af ratepension. Det kan føre til en u hensigtsmæssig ændring i opsparingsadfærden eller øgede offentlige udgifter.

Finansrådets mener ligesom formandskabet, at ungdomsuddannelserne og eventuelle tilskud til praktikpladser skal målrettes de erhverv, hvor det forventes, at efterspørgslen efter faglært arbejdskraft vil være størst.

FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte

Opsving og underforbrug

Formandsskabet konstaterer i oplægget at der ikke er plads til at anvende finanspolitikken aktiv for at sikre fremdrift i et kommende opsving, hvis de regelsæt omkring offentlig gæld og budgetunderskud, som vi har bundet os til i forhold til EU, skal overholdes. Samtidig peges der på, at den offentlige sektor ikke fuldt ud bruger af de vedtagne budgetter. FTF ser det som et stort problem, at underforbruget især i kommunerne reelt virker negativt på væksten og er enig med formandsskabet i, at der bør sættes på, at budgettet bruges som vedtaget. Der er grund til bekymring for, at det kommende opsving igen forsinkes i forhold til de økonomiske forudsigelser fra både DØR og regeringen. FTF har noteret sig, at forventningen til væksten i 2014 i formandsskabets oplæg er nedjusteret fra 1,6 pct. af BNP i efteråret til nu 1,4 pct. af BNP.

Bankunion

FTF er langt hen af vejen enig i formandsskabets syn på bankunionen, som en grundlæggende god ide. FTF er dog også enig i, at der er behov for mere analyse og viden om den endelige udformning for dansk tilslutning. Det kunne være en et tema for et kommende diskussionsoplæg at beskrive bankunionen nærmere.

Åbenhed om beregninger

FTF kan kun støtte, at beregningsmetoder og forudsætninger for fastlæggelse af udgiftslofterne gøres mere åbne ligesom finansministeriets generelle model- og konsekvensberegninger også gøres mere tilgængelige.

Finanspolitisk holdbarhed

Analysen af den finanspolitiske holdbarhed viser, at de er holdbare. Der er ganske vist en marginal forringelse i forhold til tidligere beregning, men den er som formandsskabet også gøres opmærksom på inden for den usikkerhed der må tillægges den type beregninger. FTF vil også advare imod, at analyser der strækker sig så langt ud i fremtiden giver anledning til andet end at opmærksomheden skærpes på, hvordan holdbarheden udvikler sig, således at der ikke gribes til økonomiske indgreb der forringer velfærd på baggrund af forventninger til økonomien, der ligger langt ude i fremtiden og hvor forudsætningerne for beregningerne kan have ændret sig væsentligt.

Beskatning af pensioner

Formandskabets analyse af den langsigtede holdbarhed for de offentlige finanser giver anledning til overvejelser om tiltag, der kan hindre, at Danmark bliver tvunget ud i realøkonomiske dispositioner som ikke er nødvendige fordi danske finanspolitiske forhold ikke kan rummes indenfor de forenklede og firkantede krav til offentlige finanser som udstikkes i EU. FTF er enig med formandskabet i, at det kalder på, at de særlige danske forhold vedrørende pensionsopsparingen og den store offentlige formue der ligger i den udskudte skat bliver et tema for danske politikere i EU-sammenhæng. FTF er også enig med formandsskabets prioritering i forhold til løsning af problemet, nemlig i første omgang at få regnet skattedelen af pensionsformuen ind i den offentlige sektors formue, dernæst eventuelt fremrykke skattebetalingen på ratepensioner til indbetalingstidspunktet. Alternativet i form af offentlige besparelser og skattestigninger er ikke attraktivt efter FTF's mening. Formandsskabet peger på, at det vil udgøre en fare i form af, at det kunne friste politikere og befolkning til øget offentligt forbrug, hvis de offentlige finanser qua definitionsændringer forbedres og det bør der være opmærksomhed på. FTF ser imidlertid en anden og mindst ligeså stor fare i en fremrykning af skattebetalingen, nemlig at det fører til adfædsændringer i form af reduceret pensionsopsparing. Det vil der være behov for en nærmere analyse af, inden skattebetalingen ændres.

Ungdomsuddannelserne

Ungdomsuddannelserne spiller en central rolle i det danske uddannelsessystem, og personer, der fuldfører en ungdomsuddannelse, har en højere beskæftigelsesgrad og en højere erhvervsindkomst end personer, der ikke har en ungdomsuddannelse. Derfor er analyser og forslag til forbedringer af systemet velkomne.

FTF vil pege på en central analyse i rapporten, som evt. kan forny diskussionen om en evt. "proletarisering" af personer med alene en gymnasial uddannelse. Her tænkes på analysen om, at personer alene med en gymnasial uddannelse efter knap 10 år på arbejdsmarkedet har en signifikant større erhvervsindkomst end personer med en erhvervsuddannelse. FTF er derfor enig i, at der ud fra analysen ikke er grundlag for en general begrænsning af optaget på de gymnasiale uddannelser. Baseret på analysen bør eventuelle overvejelser om en begrænsning af optaget i givet fald alene fokusere på de almene gymnasiale uddannelser.

Rapporten foreslår også karakterkrav på de gymnasiale uddannelser for at blive optaget uden dog at foreslå en konkret karaktergrænse. FTF er ikke enig. Der bør fortsat være tale om en helhedsvurdering af elevens muligheder for at gennemføre en gymnasial uddannelse, hvor fagligt synspunkt naturligvis skal tillægges betydelig vægt, men hvor også elevens personlige og sociale kompetencer indgår. Dette taler igen for en skærpelse af visitationen til de gymnasiale uddannelser i stedet for et karakterkrav.

Praktikpladsmangel er en alvorlig trussel mod et velfungerede EUD-system. FTF vil her pege på, at etableringen af de nye praktikcentre kan sikre at praktikpladspotentialet i virksomhederne udnyttes fuldt ud f.eks. via delaftaler og kombinationsaftaler for virksomheder, der ikke kan udbyde en hel praktikplads.

Men praktikcentrene kan ikke alene løse problemet. Overvejelserne om at generelle tilskud kan øge antallet af praktikpladser støtter FTF ikke – også set i lyset af, at præmieringsordninger har været forsøgt helt op til i dag og nu er afskaffet i 2014. Det er dog værd at se nærmere på forslaget om at yde målrettet tilskud til praktikpladser på områder, hvor det vurderes, at der er særlig mangel på praktikpladser, men behov for faglært arbejdskraft i fremtiden.

Afvisningen af sociale klausuler støtter FTF ikke. FTF har længe arbejdet for, at der stilles krav om oprettelse af praktikpladser ved udbud af større offentlige projekter.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Konjunkturvurdering og økonomisk politik

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) er overordnet set enig i det vækstbillede, der tegnes, og de udsigter, der ses for arbejdsmarkedet i 2014 og 2015. Sammenlignet med AE's martsprognose 2014 har Formandskabet en noget mere positiv vurdering af den hjemlige efterspørgsel, ikke mindst det private forbrug, mens man modsat er mindre optimistisk, hvad angår eksport og dermed bidrag fra udenrigshandlen. Der har i starten af 2014 været flere og flere tegn på, at der langt om længe er ved at komme gang i den hjemlige efterspørgsel og dermed dansk økonomi. Samtidig tegner situationen på arbejdsmarkedet også bedre. De enorme opsparingsoverskud i den private sektor, som afspejles i den rekordstore betalingsbalance, viser, at der er penge i dansk økonomi og et stort potentiale for fremgang.

AE er enig i, at der fortsat er betydelige ledige ressourcer i dansk økonomi, herunder ikke mindst på arbejdsmarkedet. Formandskabets vurdering og fremskrivning understreger samtidig, at det ikke er udbudssiden i økonomien, herunder strukturerne på arbejdsmarkedet, der bremser væksten i dansk økonomi, når vi kigger ud i tid. At beskæftigelsen skal stige med 200.000 personer for blot at følge med strukturudviklingen og normaliseringen af konjunkturerne understreger dette med al tydelighed. Der er derfor aktuelt ikke brug for nye større reformer, der øger arbejdsudbuddet i dansk økonomi. Fokus bør i stedet ligge på at få gang i den hjemlige efterspørgsel igen, herunder investeringerne, at få løftet produktivitetsvæksten, og ikke mindst at få løftet uddannelsesniveaue for befolkningen, så det i højere grad matcher efterspørgslen i fremtiden.

Udgifterne til forbrug og investeringer i det offentlige har de senere år ligget markant under det, der var budgetteret med. Formandskabet anbefaler, på linje med AE, at man bruger de penge, der er afsat i de offentlige budgetter til forbrug og service – hverken mere eller mindre. Formandskabet kunne dog med fordel have analyseret betydningen af det markante underforbrug, herunder hvorfor det tilsyneladende ikke slår mere igennem på opgørelsen af den historiske strukturelle saldo og/eller finans-effekten.

Der skal ikke herske tvivl om, at vi på et tidspunkt bliver nødt til at stramme finanspolitikken for at sikre en buffer, der senere kan anvendes til nye finanspolitiske lempelser i tilfældet af ny konjunkturmæssig nedgang. Med ejendomsværdiskattestoppet er der fjernet en vigtig automatisk stabilisator, hvorfor konjunkturmodløbende finanspolitik er endnu vigtigere. I lysets af Formandskabets tidligere finanspolitiske tommelfingerregel i relation til outputgab og den fortsat massive overkapacitet, der hersker i dansk økonomi, samt anbefalingerne fra sidste rapport, virker en opstramning allerede i 2015 som meget tidlig. AE anbefaler, at finanspolitikken ikke strammes, før vi har set en ordentlig vending i dansk økonomi. Erfaringerne med genopretningspakken fra 2010 viser, at man skal passe meget på med at stramme, før økonomien er i et selv bærende opsving.

Formandskabet ser generelt positivt på forslaget til beskæftigelsesreform, men anfører at ”de fleste” undersøgelser ikke bekræfter, at uddannelse er en forholdsvis sikker vej til beskæftigelse.

AE stiller sig tvivlende i forhold til, om man kan sige, at det er ”de fleste” undersøgelser, der viser dette. Samtidig skal man huske på, at uddannelsesaktiveringen, som vi kender den i dag, meget sjældent giver ufaglærte en erhvervskompetencegivende uddannelse. Regeringens beskæftigelsesreform har netop til hensigt at løfte ufaglærte ledige til faglærte. Derfor kan det uddannelsesløft, reformen lægger op til, heller ikke sammenlignes med uddannelsesaktiveringen, som vi kender den i dag.

Holdbarhed og generationsfordeling

I Formandskabets fremskrivning forudsættes, at nominalprincippet på punktafgifter begynder igen fra 2021 til 2100. Men det er efter AE's opfattelse ikke fremskrivning af gældende politik at antage, at punktafgifterne udhules igen efter 2020, når man med skattereformen fra 2012 har ophævet udhulingen. Holdbarheden vil være 7¼ mia. kr. bedre svarende til 0,4 pct. af BNP, hvis det mere reelt blev antaget, at punktafgifterne indekseres med inflationen. Dertil kommer, at holdbarheden forbedres yderligere med knap 6 mia. kr., hvis ejendomsværdiskattestoppet efter 2020 ikke fortsætter. Uden skattestop efter år 2020, svarende til det Finansministeriet forudsætter, ender vi med Formandskabets fremskrivning med overholdbare offentlige finanser på 11½ mia. kr. Betydningen af Formandskabets fortsatte skattestop ses

både i ”hængekøjen”, der reduceres uden nominelt skattestop, og ikke mindst i udviklingen i nettogælden, der aldrig kommer over 20 pct., og som efter 2050 falder kraftigt og ender som offentlig nettoformue efter 2070. Uanset hvad illustrerer beregningerne dog, hvor dyrt skattestoppet er, og hvorfor det bør afskaffes hurtigst muligt.

Ud over Nordsøprovenu og generationsbølger må ”hængekøjen” ses i lyset af opbygningen af det danske pensionssystem. Det danske pensionssystem og de enorme udskudte skatter er et ret unikt fænomen i international sammenhæng. Formandskabet konkluderer i det lys, at hverken den offentlige saldo eller den offentlige gæld giver noget særlig præcist billede af de offentlige finanser sundhedstilstand. AE er enige i at de officielle finanspolitiske mål, hvad angår offentlige saldo og gæld, ikke tager højde for den specielle danske situation, hvorfor vi får undervurderet de offentlige finansers sundhedstilstand. AE har tidligere foreslået, at der i forbindelse med opgørelsen af den danske offentlige gæld laves et tillæg, der viser størrelsen på det skjulte skatteaktiv i pensionssektoren. AE er enig i, at man skal arbejde for få ændret de finanspolitiske grænser, så de i højere grad matcher de forskellige landes indretning og finanspolitiske holdbarhedssituation. Alternativt at vi får indregnet betydningen af vores pensionsformue i de offentlige finanser. Er det umuligt, anser vi det også for en fornuftig løsning at fremrykke dele af pensionsbeskatningen. For at mindske u hensigtsmæssig anvendelse kunne man med fordel binde proventuet her i en fond.

AE finder generationsregnskaberne meget interessante, om end de må være usikre for de første generationer. AE mener dog, at man kan stille spørgsmålstejn ved, om beregningerne giver et retvisende billede af hvilke generationer, der netto har betalt til velfærdsstaten. Således burde man – efter AE’s opfattelse - anlægge den betragtning, at individuelle offentlige udgifter til børn henregnes til forældrene.

Ungdomsuddannelser

AE vil gerne kvittere for, at Formandskabet tager dette emne op. Det er vigtigt, at Formandskabets rapport ikke bruges som støtte for at lette foden fra ”uddannelses-speederen”. Samtidig er det ikke fuldkommen uangribeligt, at det skulle være mere end 90 pct. af en årgang, der i dag får (mindst) en ungdomsuddannelse. Det er tilfældet, når man ser på unge 25 år efter 9. klasse, dvs. ved 40 års alderen – men det er relevant at spørge, om det er den rigtige alder at opføre ungdomsuddannelser for. Opgør man andelen med en ungdomsuddannelse efter 10 år, dvs. når de unge er ca. 25 år gamle, er det 84,4 pct., der får en ungdomsuddannelse med de seneste tal. Derudover er der vigtige forskelle på andelen med ungdomsuddannelse mellem forskellige grupper. Drengene får således i mindre grad ungdomsuddannelse end piger, og indvandrerdrengene får i lavere grad ungdomsuddannelse end øvrige drenge. Det

understreger væsentligheden af en fortsat stærk indsats for at få flere unge (drengene) til at tage en ungdomsuddannelse.

AE mener, at tilskud til oprettelse af praktikpladser kan være fornuftigt, da det afspejler den positive eksternalitet, som oprettelsen af en praktikplads i en virksomhed medfører. Det kan bidrage til at nå et mere samfundsøkonomisk optimalt niveau for oprettelsen af praktikpladser, og det kan afløfte en del af den risiko, den enkelte virksomhed løber ved at være den virksomhed, der ”tager” uddannelsesomkostningen uden garanti for, at den uddannede vil fortsætte i virksomheden. AE mener dog, at virksomhederne bør løfte en større del af praktikpladsansvaret end hidtil. Dette ville også modsvare den interesse, som erhvervslivet selv har i, at der uddannes flere lærlinge, som på sigt kan udgøre den veluddannede arbejdskraft, virksomhederne efterspørger. I analysen ”Få sjællandske virksomheder er med til at løfte ansvaret for praktikpladser” fra maj 2013 viste AE, at kun 30 procent af virksomhederne inden for byggeri, industri og service havde lærlinge. Inden et eventuelt tilskud iværksættes, kan det dog være fornuftigt at vente og se, om ikke regeringens reformer af erhvervsuddannelserne medfører en opblødning af praktikpladssituationen.

Særlig sagkyndig Torben M. Andersen

Konjunktursituationen

Denne rapport er måske en af de mest positive fra Formandskabet i længere tid. Der er tegn på, at væksten vil tiltage, hvorfor beskæftigelsen vil stige og konjunktursituationen normaliseres. På den baggrund vurderes finanspolitikken at være rigtigt afstemt, og der er ikke væsentlige problemer for dansk økonomi (dog kan vi komme tæt på 3 % budgetgrænsen i 2015). Der er behov for mindre finjusteringer i arbejdsmarkedspolitikken og uddannelsespolitikken. Finanspolitikken overholder kravene til finanspolitisk holdbarhed, og selvom der er et såkaldt ”hængekøje-problem”, som kan bringe budgetsaldoen i konflikt med finanspagtens/budgetlovens krav, så fremlægges dette som et ”teknisk” problem knyttet til beskatningen af pensionsmidler. Ved læsningen af rapporten og afsnittet om aktuel økonomisk politik efterlades man således med et indtryk af, at dansk økonomi ikke står over for væsentlige problemer.

Det er en vigtig konstatering, at Dansk Økonomi på en række parametre klarer sig godt, og der ikke er behov for konjunkturmæssigt begrundede indgreb. Men der er fortsat strukturelle problemstillinger ikke mindst knyttet til produktivitet og vækstpotentiale. Formandskabet har tidligere analyseret problemstillingen knyttet til dette og påpeget vigtigheden af at styrke produktivitetsudviklingen. I det lys er det påfaldende, at man ikke i forbindelse med omtalen af regeringens vækststudie ”Danmark helt ud af krisen” og i lyset af Produktivitetskommissionens rapport diskuterer

denne problemstilling nærmere. Det konkluderes alene, at regeringens udspil ikke er særlig konkret.

Rapporten har en diskussion af situationen i den finansielle sektor, herunder Bankpakke 6 samt spørgsmålet om dansk deltagelse i en bankunion. I relation til pengeinstitutternes solvens konstateres det, at solvens- og kernekapitalsprocenterne er steget væsentligt mere end egenkapitalprocenten efterfulgt af en bemærkning om, at dette afspejler et fald i den samlede risikovægtning af aktiverne. Dette er korrekt, men der mangler i denne sammenhæng at blive gjort opmærksom på, at dette er sammenfaldende med, at store institutter har fået mulighed for at overgå fra standardmetoden til såkaldte IRB-modeller for fastsættelse af risikovægte fra 2007. De formelle stigninger i kapitalkravene afspejler således ikke nødvendigvis en reel stramning. I omtalen af Bankpakke 6 (SIFI-aftalen) fremgår det ikke, at større pengeinstitutter ikke kan afvikles efter Bankpakke 3 (der gav mulighed for frivillig afvikling frem for en normal konkursprocedure for nødlidende institutter). Det er således et åbent spørgsmål, hvorvidt aftalen implicerer en statsstøtte til større pengeinstitutter. I krisehåndteringsdirektivet fremgår det, at bail-in reglerne kan fraviges, hvis en statsgaranti er nødvendig for at sikre finansiell stabilitet. Det er også et spørgsmål, hvilken betydning reguleringen har for konkurrenceforholdet mellem SIFI- og ikke-SIFI institutter.

Holdbarhed og generationer

Rapporten indeholder en analyse af den finanspolitiske holdbarhed suppleret med en interessant analyse af den såkaldte ”hængekøje-problematik” knyttet til systematiske budgetunderskud i en længere årrække, trods finanspolitisk holdbarhed.

Givet den betydning holdbarhedsanalyserne har, og rådets funktion som finanspolitisk vagthund, ville det være nyttigt med en mere detaljeret sammenligning med og vurdering af regeringens vurdering af den finanspolitiske holdbarhed. De to analyser diskuteres, og selvom holdbarhedsindikatoren er stort set ens, er der en række forskelle mellem holdbarhedsanalysen i rapporten og den seneste fra regeringen i KP14. Dette omtales kort, og det fremgår, at den beskudne forskel i holdbarhedsindikatoren dækker over en række relativt store forskelle, der stort set udligner hinanden. Det ville være ønskeligt med en nærmere analyse af forskellene, også da nogle af forskellene er knyttet tæt til økonomisk-politiske beslutninger (nominalprincip for giftskatter og ejendomsværdibeskatning).

Kapitlet indeholder meget interessante analyser af intergenerationelle spørgsmål og udviklingstræk. I forhold til udviklingen i markedsindkomsten over livet giver den umiddelbart et overdrevent indtryk af stigningen i forbrugsmulighederne (figur 11.9). Med stigende levetider vil en stigning i livsindkomsten være nødvendig for at fastholde en jævn forbrugsstrøm gennem livet. På den baggrund bør livsind-

komsten ses i forhold til livslængden. Arbejdsudbuddet i et livstidsperspektiv diskuteres senere i kapitlet.

Figur II.15 giver et interessant billede af udviklingen i nettobidraget til den offentlige sektor for forskellige generationer. Figuren viser, at generationer født i starten af 1950 har leveret et positivt nettobidrag, og efterfølgende har der været et trendfald, og netop fødte generationer vil netto modtage fra den offentlige sektor (hvilket er konsistent med finanspolitisk holdbarhed). Denne trendændring tilskrives velfærdssamfundets opbygning. Dette er ikke en helt korrekt beskrivelse af to grunde. Under opbygning af velfærdssamfundet modtog generationer pensioner uden i væsentligt omfang via skattebetalinger at have bidraget til pensioner for tidligere generationer. Et positivt bidrag fra velfærdssamfundet er således ikke et nyt fænomen som hævdet (side 185). Det er også en tilsnigelse at gøre generationer født i 1950'erne til velfærdssamfundets mødre og fædre.

Hvorvidt nettobidraget for nyfødte er positivt eller negativt (givet finanspolitisk holdbarhed) afhænger af, i hvilket omfang velfærdsordningerne er "front-loaded" med stor vægt på det man modtager tidligt i livet (pasning, uddannelse) eller "back-loaded" med vægt på det, der modtages senere i livet (sundhed, pensioner). Et negativt nettobidrag afspejler et "front-loaded" system. Dette er væsentligt, da der er teoretiske argumenter for, at et front-loaded system er effektivitetsfremmende, mens dette ikke er tilfældet for et back-loaded system. Som forklaring på det negative nettobidrag anføres på side 185: "Når dette kan lade sig gøre i et holdbart forløb, skyldes det, at nogle ældre generationer omvendt har bidraget med mere til det offentlige, end de har modtaget i deres livsforløb". Dette er ikke korrekt. Et negativt nettobidrag er konsistent med budgetbalance (og konstant offentlig gæld), men afhænger af, om den sociale kontrakt i velfærdsordningerne er "front-" eller "back-loaded". Desuden forudsætter argumentet, at der skulle være opbygget en offentlig formue, som fremtidige generationer kan tære på. Hvilket ikke er tilfældet.

Ungdomsuddannelser

Kapitel 3 i rapporten behandler en række centrale spørgsmål knyttet til ungdomsuddannelserne. I relation til kommentarerne ovenfor omkring vækstpotentialet i dansk økonomi er det påfaldende, at der ikke er en mere sammenhængende diskussion af ungdomsuddannelserne (indretning, dimensionering m.m.) i forhold til at skabe grundlag for vækst og beskæftigelse. Diskussionen om krav og trends i efterspørgslen efter arbejdskraft ("skills" og "tasks") berøres ikke. Store uddannelsespolitiske spørgsmål efterlades åbne, selvom de har stor betydning for produktivitet og beskæftigelse, jf. ovenfor omkring aktuelle økonomisk-politiske problemstillinger.

Kapitlet forholder sig ikke kritisk til de aktuelle uddannelsespolitiske målsætninger. Det konstateres omkring 95 %-målsætningen, at den er tæt på at være opfyldt. Dette

er imidlertid et mål for uddannelsesniveau 25 år efter en folkeskoleuddannelse. Man kan derfor spørge, om en sådan målsætning er særlig nyttig i forhold til udfordringerne for den danske økonomi.

Det kvalitative aspekt ved uddannelserne negligeres. Der henvises alene til et lidt ældre studie om betydningen af uddannelse for vækst. I en første bølge af empiriske studier blev uddannelse målt ved kvantitative opgørelser over hvor stor en andel af befolkningen, der har opnået uddannelser på et givet niveau. Resultatet var, at uddannelse har en positiv effekt på produktivitetstigningerne, men effekten var beskeden i forhold til den samlede udvikling i produktiviteten. En nyere anden bølge af analyser har vurderet uddannelse både fra en kvantitativ og en kvalitativ vinkel. Disse studier finder en væsentlig større rolle for uddannelse, og især har den kvalitative dimension stor betydning. Kvalitet af uddannelserne målt ved færdigheder i tests er mindst ligeså vigtig som kvantiteten opgjort ved, hvor mange der har fået uddannelse på et givet niveau. Det er samtidig et vigtigt resultat, at uddannelse for den brede befolkning er mindst ligeså vigtig som for eliten.

Diskussionen om begrundelsen for offentlig intervention i uddannelse er lidt uklar. Det hævdes bastant (side 192 nederst, 193 øverst), at uddannelse der alene giver et personligt afkast (økonomisk eller ikke-økonomisk) ikke giver effektivitetsmæssige begrundelser for offentlig intervention. Videre hedder det, at der kan være en begrundelse via en skattebaseeffekt (samfundsmæssigt afkast større end privatøkonomisk grundet skattebetalinger). Dette er misvisende, og modsiges også senere, hvor der blandt andet gives det argument, at kapitalmarkedsargumenter kan være et argument for offentlig intervention. I opregningen af begrundelser for offentlig intervention savnes betydningen af social arv. Konklusionen fremhæver alene eksterne effekter af uddannelse som en begrundelse for offentlig intervention.

Det er lidt uklart, hvilke policy implikationer man skal drage af analyserne. Analysen af afkastet af almen gymnasiale og erhvervsgymnasiale uddannelser i forhold til erhvervsuddannelserne på erhvervsindkomsten efterlader en række spørgsmål. Fremstillingen efterlader det indtryk, at alene fordi fortegnet på løbspændet på sigt vendes, så er der ikke noget problem.

Kapitlet konkluderer, at der aldrig er begrundelser for sociale klausuler, der knytter krav om oprettelse af uddannelses- og praktikpladser til offentlige projekter. Kapitellet påpeger korrekt, at sådanne klausuler altid har en pris, men dette implicerer ikke konklusionen. Som påpeget i rapporten er det svært at målrette tilskud til private virksomheder, skolepraktik er relativt dyrt, og der er en stærk konjunkturafhængighed i antallet af praktikpladser. Hvis offentlige projekter – i overensstemmelse med Formandskabets anbefalinger – tilrettelægges konjunkturmod-løbende, vil klausu-

ler være en målretning af indsatsen og bedre end alternativet, som kan være en mere omkostningsfuld skolepraktik.

Særlig sagkyndig Nina Smith

Kapitel II indeholder en meget interessant analyse og diskussion af det finanspolitiske holdbarhedsproblem på langt sigt og den generationsmæssige fordeling af netto-bidraget til det offentlige. Der er mange nye og interessante analyser, som måske ikke helt er nået i mål med retvisende beregninger, men som omvendt giver et rigtig godt grundlag for at nuancere og kvalificere diskussionen om generationsmæssige (u)balancer i velfærdsstaten, og de politiske implikationer heraf. I følge beregningerne i kapitlet er der (som også tidligere beregning af formandskabet) med de givne forudsætninger langsigtet finanspolitisk holdbarhed. De senere års reformer har grundlæggende gjort dansk økonomi langt mere langsigtet holdbar, og diskussionen i kapitel II kan derfor ses som et bidrag til at nuancere og forfine diskussionen af det finanspolitiske troværdighedsproblem efter 2020 ("hængekøjen") og de konsekvenser, som forskellige politiske tiltag vil have for generationsfordelingen.

Selvom det er ubetvivleligt, at dansk økonomi er bragt på et langsigtet holdbart spor, er det dog fortsat værd at notere sig (som det også gøres af Formandskabet), at dette forudsætter opfyldelsen af nogle meget stramme forudsætninger om udviklingen i borgernes adfærd med hensyn til arbejdsudbud og fritid, efterspørgsel efter offentlige sundhedsydelser eller andre serviceydelser, som i årtier har været stigende i takt med den økonomiske vækst og velstand. Tilsvarende kan globaliseringseffekter og international mobilitet ændre betingelserne for de langsigtede fremskrivninger af dansk økonomi og den offentlige sektors balance, så holdbarhedsproblemerne i praksis vil vise sig at være undervurderede, hvis nogle af de grundlæggende forudsætninger bag DREAM beregningerne skrider.

Der vil utvivlsomt opstå et voksende troværdighedsproblem, uanset langsigtet finanspolitisk holdbarhed, i takt med at vi nærmer os 2020. Rapporten diskuterer om dette vil påvirke blandt andet de finansielle markeders syn på dansk økonomi og dermed rating af danske finansielle institutioner og renteniveau mv. Ud fra den erfaring der i de senere år er gjort i forbindelse med bl.a. forskellige ratingbureauers syn på danske husholdningers gældssætning og dansk økonomis soliditet generelt, er der grund til at bekymre sig om "Hængekøje-problemet", også selvom det bl.a. skyldes udskudt skat af pensionsindbetalinger. Formandskabets forslag om på et senere tidspunkt at fremrykke beskatning af pensionsindbetalinger i et omfang, der fjerner "Hængekøje-problemet" er værd at overveje nøjere, fordi det potentielt reducerer de realøkonomiske forvriddings- eller fordelingsmæssige effekter sammenlignet med andre budgetforbedrende tiltag. Det er dog vigtigt at undgå, at en fremryk-

ning af beskatningen reducerer incitamenterne til at spare op til pensionen. Der er ligeledes en risiko for at en fremrykning af pensionsbeskatningen kan reducere den økonomisk-politiske disciplin. Med indførelsen af de senere års stramme offentlige udgiftsstyringsinstrumenter via budgetlov og udgiftslofter er denne bekymring dog reduceret betragteligt.

Diskussionen om forskellige generationers arbejdsindsats, og konklusionen at ”de ældste mænd arbejder mere end deres oldebørn – for kvinderne er det omvendt” (p. 186) kan måske godt trænge til lidt nuancer. Den målte arbejdstid, som det også kort nævnes, ikke husarbejde. Hvis man går tilbage til generationerne født i 1930 og sammenligner med generationer 100 år frem, er det naturligt også at indregne de betydelige produktivitetstilvækster, der er sket i husarbejdet samt at en stor del af husarbejdet i form af omsorgsarbejde for og pasning af børn, ældre og syge i familien er overgået til markedet, dvs. velfærdsstaten. Det betyder at ”det nødvendige” husarbejde reduceres for de yngre generationer, men samtidig vokser arbejdstiden målt på markedet for de kvinder (og mænd), der arbejder i det offentlige med de samme omsorgsopgaver. Når husarbejdet, som i Danmark måles i Tidsundersøgelserne tilbage til 1964, ikke falder i samme omfang som kvinderne træder ud på arbejdsmarkedet, kan dette være udtryk for en glidning i definition af husarbejdet i retning af aktiviteter, som måske reelt mere har karakter af fritid eller ubeskattet Gør-Det-Selv arbejde. Dette har klare konsekvenser for den reelle generationsfordeling af fritid og arbejdstid.

Et andet forhold, som påvirker generationsregnskaberne, er betydningen af udgifter til offentlig børnepasning, som i DREAM beregningerne er tillagt børnene selv. Man kan imidlertid argumentere for, at disse udgifter giver forældrene mere tid til at arbejde på arbejdsmarkedet uden at reducere deres fritid (fordi det så ikke er husarbejde). Derved overvurderes nettobidraget fra den første generation af forældre som bruger fuld offentlig børnepasning, sammenlignet med både de tidligere generationer og senere generationer, som har gået i daginstitutioner og selv tillægges ’prisen’ for deres pasning i generationsregnskabet.

Kapitel III giver en udmærket beskrivelse af det meget komplicerede danske ungdomsuddannelsessystem, som består af et meget stort antal valgmuligheder, herunder muligheder for kombinationsuddannelser. Blandt de store aktuelle spørgsmål er, om det er hensigtsmæssigt at så mange unge vælger det almene gymnasium, og om dobbeltuddannelser og frafaldsproblemer i erhvervsuddannelserne kan reduceres? Der savnes i rapporten en mere overordnet diskussion af disse påtrængende problemer og flere fokuserede analyser, som kunne give grundlag for at svare på nogle af disse spørgsmål. Hvad er konsekvenserne for de fremtidige vækstmuligheder, hvis der opstår et betydeligt mis-match på arbejdsmarkedet med mangel på faglærte og erhvervsuddannede unge? Er det hensigtsmæssigt, at der er så stort et antal indgange

i ungdomsuddannelsessystemet eller kunne man med fordel forenkle systemet, så det var mere overskuelige valg de unge stod over for? Praktikpladsproblemet er et vigtigt element, men der er formentlig også andre strukturelle problemer, inklusiv problemer der rækker ned i folkeskolen, der bevirker at tilgangen til erhvervsuddannelserne er lav og frafaldet meget stort.

For at vurdere det isolerede afkast af en erhvervsuddannelse sammenlignet med en gymnasial uddannelse foretages en estimation af afkastet til de to uddannelsestyper baseret på matching-metoden. Der sammenlignes mellem 2 grupper: (1) unge med en afsluttet erhvervsuddannelse og (2) unge som afslutter en almen- eller erhvervs-gymnasial uddannelse og ikke fuldfører eller påbegynder en yderligere (videregående uddannelse eller erhvervsuddannelse) 5 år efter grunduddannelsen. Med disse to udvalgte grupper kan man således besvare om, afkastet af uddannelser betinget på disse to populationer er forskelligt. Men hvis man ønsker at svare på spørgsmålet, om hvorvidt der er for mange der søger de gymnasiale uddannelser, er det måske ikke de rigtige populationer at betinge på. Hertil kommer, at der efter gymnasierformen i 2007 er sket betydelige ændringer i linie-sammensætningen og det faglige indhold i de almene gymnasieuddannelser, som gør at resultater for perioden 1993-2006 måske ikke helt kan overføres til tiden efter 2006.

